

3. VYJMENOVANÁ SLOVA PO M

1. Přečtěte si text, který si Michal připravil do přírodovědy. Najděte v něm vyjmenovaná slova po M nebo slova s nimi příbuzná.

Hmyz je nejpočetnější třída živočichů. A to jak z hlediska počtu druhů, tak i počtu jedinců na naší planetě. Kolik si myslíte, že existuje druhů hmyzu? Popsán jich byl více než milion, ale zůstává dalších deset milionů, které zatím popsány nebyly. Myslet si, že v oceánech nežijí, je omyl. I zde několik druhů najdeme.

Pro všechny druhy je společné rozdělení těla na tři části: hlavu, hrud' a zadeček. Mají tři páry nohou a na hlavě tykadla. Některé druhy jsou užitečné (včela, slunéčko sedmitečné). Jiné patří mezi škůdce (mol, bělásek, mšice). Některé druhy přenášejí také různé nemoci (klíště, moucha, komár).

a) Řekněte celou řadu vyjmenovaných slov po M.

! Vyjmenovaná slova po M:

my, mýt, myslit / myslet, mýlit se, hmyz, myš, hlemýžď, mýtit, zamykat, smýkat, dmýchat, chmýří, nachomýtnout se, Litomyšl.

b) Ke každému vyjmenovanému slovu zkuste říkat slova příbuzná.

c) Ze kterých částí se skládá tělo hmyzu a kolik má hmyz nohou?

2. Význam dvojice slov v Michalově tabulce vysvětlíte jejich užitím ve větách.

my (všichni)

mýt (umývat nádobí)

myji (umývám)

myla (umývala si ruce)

mýlí se (nemá pravdu)

mi (mně, jedné osobě)

mít (něco vlastnit)

míjí (čas plyne, ubíhá)

milá (drahá, např. maminka)

milý (drahý, např. dědeček)

milí (drazí, např. rodiče)

3. Z tabulky vyberte vhodná slova a doplňte je do vět. Doplňte také i, í/y, ý.

Moje teta L__buše je moc _____. M__lada chce _____ pejska. Do divadla půjdeme _____ a ještě třetáci. Přem__sl a M__rek jsou _____ chlapci. Čas rychle _____. Každý se někdy _____. Před jídlem si vždy _____ ruce. Můj _____ tatínku! Zb__ňku, podej _____ sešit.

4. Ve Slovníku spisovné češtiny vyhledejte význam slov, jejichž pravopis si musíme pamatovat. Které slovo je na obrázku?

mys

myrta

mýtus

mykologie

4. VYJMENOVANÁ SLOVA PO B, L, M – OPAKOVÁNÍ

1. Oskar vybral dětem kartičky se slovy.

Doplňte do slov i, í/y, ý a pravopis zdůvodněte.

a) Jeden z dvojice vybere slovo, druhý hledá slovo s ním příbuzné.

Př.: bydliště – obydlí

b) Vyberte si pět slov a vytvořte s nimi věty.

2. Doplňte i, í/y, ý a cvičení napište.

Spol__kat sousta, nem__slet na úkol, kl__dný dech, dlouhý b__č, neob__dlené domy, obl__bil si film, Em__lův kamarád, dobré b__dlo, l__žařský vlek, prům__slový kraj, bl__skavá ozdoba, vyhraná b__tva, odb__t svou práci, m__nulý týden, poml__t kávu, M__chalův om__l, l__kožrout, krab__ce na ml__nek, l__skové oříšky, vyb__lit b__t, l__tkový sval, sb__t krm__tko, přib__slavský ob__vatel, l__ška B__strouška, l__dový ob__čej, pohádková b__tost, l__zat zmrzl__nu.

3. Vypište z vyjmenovaných slov po B, L, M:

a) podstatná jména a určete jejich rod,

b) slovesa a převed'te je do 1. os. č. mn. času přít.

c) Seřad'te vybraná podstatná jména nebo slovesa podle abecedy.

4. Hra – Sestavte vyjmenovaná slova.

Jedna skupina žáků napíše na čtverečky písmena několika slov z dané řady vyjmenovaných slov. Pak se čtverečky promíchají a jiná skupina se snaží vyjmenovaná slova složit.

5. Diktát.

V sobotu obyčejně jezdíme k babičce. V listopadu bývají často mlhy. Rád pomáhám přibíjet hřebíky. Mamince pomohu pomlít rohlíky na strouhanku. To je důmyslné zařízení. V noci je slyšet myši šramot. Lyžařská kombinéza je mi už malá. V násobilce se ještě občas mýlím. Jaromír bude bydlet v Mýtě. Lysá hora je v Beskydech.

a) Zazpívejte si písničku Beskyde, Beskyde (HV 4, str. 4).

5. VYJMENOVANÁ SLOVA PO P

1. Přečtěte si říkadlo a najděte v něm slova, která jsou příbuzná s jedním vyjmenovaným slovem po P.

Říkadlo (V. Spilka)

Strašpytel a strašpytlice v komoře se strachem třásli,
zavřeli se na petlice, utřásli se na podmáslí.

a) Řekněte celou řadu vyjmenovaných slov po P.

! Vyjmenovaná slova po P:

● **pýcha, pytel, pysk, netopýr, slepýš, pyl, kopyto, klopýtat, třpytit se, zpytovat, pykat, pýr, pýřit se, čepýřit se.**

b) Ke každému vyjmenovanému slovu zkuste říkat slova příbuzná.

c) Říkejte říkadlo různými způsoby (pomalu, rychle, hlasitě, potichu, ...).

2. Význam dvojic slov v Michalově tabulce vysvětlíte jejich užitím ve větách.

pýcha (špatná lidská vlastnost)
na pysku (na pysku koně)
pyl (žlutý prášek v květech)
opylovat (přenášet pyl)
slepýš (beznohá ještěrka)
pykat (nést trest za chybu)

píchá (bodá, např. vosa)
na písku (si hrají děti)
pil (polykal tekutinu)
opilovat (opracovat pilníkem)
slepíš (spojíš lepidlem)
pikat (zapikávat ve hře)

3. Z předcházející tabulky vyberte vhodná slova a doplňte je do vět.

Na _____ si hrály malé děti. _____ není dobrá lidská vlastnost. Papír _____ lepidlem. Pepík _____ mléko. Trní _____. Za chybu se musí _____. Ostré okraje musí dělník _____ pilníkem. Při běhu mě _____ v boku. Hmyz pomáhá _____ květy. Na _____ koně seděla moucha. Dnes bude ve hře _____. Ondra. Na pěšince ležel stočený _____. Prášek v květech se nazývá _____.

4. Doplňte do slov *i, í/y, ý* a vyberte ke slovesům vhodnou předponu: *za-, roz-, vy-, u-, při-*.

P_____ tlík na svačinu se mi v aktovce _____ trhl. P_____ lná žákyně se _____ hlásila první. Čertík _____ dupal kop_____ tkem. Rybář _____ lovil rybu na třp_____ tku. Z obálky jsem _____ táhl popsaný dop_____ sní pap_____ r. Hvězdy na obloze se třp_____ tivě _____ zářily. Teta na zahrádce _____ trhávala p_____ ří. Zloděj se _____ běhl klop_____ tavým krokem.

5. Ve Slovníku spisovné češtiny vyhledejte význam slov, jejichž pravopis si musíme pamatovat. Které slovo je na obrázku?

pyré

pyžamo

pyramida

6. VYJMENOVANÁ SLOVA PO S

1. Přečtěte si text a najděte v něm vyjmenovaná slova po S nebo slova s nimi příbuzná.

V listopadu již bývá sychravé počasí. Po ránu nás trápí časté mlhy. Dny jsou chladné a deštivé. Nezřídka jsou rána i mrazivá. Parky a zahrady jsou zasypané spadáním listů.

Z léta nasyceným zvířatům nastanou horší časy. Budou vyhledávat potravu obtížněji, pokud si ovšem neudělala zásoby. Srnky a jeleni spásají poslední trávu, než ji zasypou první vločky sněhu. Sýkorky a vrabci se budou zase slétat u krmítek v blízkosti lidských obydlí. Nastane zimní čas.

a) K tomuto textu vymyslete vhodný nadpis.

b) Řekněte celou řadu vyjmenovaných slov po S.

! Vyjmenovaná slova po S:

● **syn, sytý, sýr, syrový, sychravý, usychat, sýkora, sýček, sysel, syčet, sypat.**

c) Ke každému vyjmenovanému slovu zkuste říkat slova příbuzná.

d) Kterí ptáci u nás zůstávají přes zimu? Jak jim můžete pomoci?

2. Význam dvojic slov v Michalově tabulce vysvětlíte jejich užitím ve větách.

sýra (kousek sýra)
sytý (najedený)
u syna (na návštěvě)

síra (žlutý nerost)
(v síti (v rybářské)
usíná (bude spát)

3. Doplňte *i, í/y, ý* do slov ve větách. Pravopis zdůvodněte.

Veronika nastydla a začala s_____ pat. Chlapec v kočárku pomalu us_____ nal. Lev byl úlovkem zcela nas_____ cený, proto jen odpočíval. Maminka musí s_____ pat sůl do solničky opatrně, aby ji nerozs_____ pala na stůl. Tatínek pobyl u s_____ na celé odpoledne. S_____ ra se používala k výrobě zápalek. V rybářské s_____ ti se třepal malý kapřík. Kup kousek tvrdého s_____ ra.

a) Rozlište věty jednoduché a souvětí.

4. Ve Slovníku spisovné češtiny vyhledejte význam slov, jejichž pravopis si musíme pamatovat. Které slovo je na obrázku?

symbol

systém

symfonie

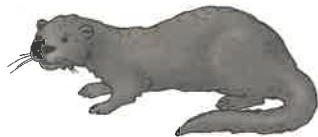
sympatie

7. VYJMENOVANÁ SLOVA PO V

1. Přečtěte si text, který si Lenka vyhledala do přírodovědy. Najděte v něm vyjmenovaná slova po V nebo slova s nimi příbuzná.

Vydra říční je známá lasicovitá šelma. Vyskytuje se poblíž stojatých i tekoucích vod. Je výborný plavec a potápěč. Má protáhlé štíhlé tělo a krátké končetiny s plovacími blánami. Vydra si vyhrabává dlouhé nory s doupětem v hlinitých březích nebo pod kořeny stromů. Vchod do nory bývá obvykle pod vodní hladinou. Vydra se živí vodními živočichy, rybami, obojživelníky, drobnými savci i vodními ptáky. Největším nepřítelem vydry je člověk a znečištěné prostředí.

a) Řekněte celou řadu vyjmenovaných slov po V.

! Vyjmenovaná slova po V:

vy, vysoký, výt, výskat, zvykat, žvýkat, vydra, výr, vyžle, povyk, výheň, slova s předponami vy-, vý-.

b) Ke každému vyjmenovanému slovu zkuste říkat slova příbuzná.

c) Vysvětlíte význam slova *šelma*.

d) Jmenujte názvy některých vodních zdrojů, kde by mohly žít vydry.

e) Ve skupinách si připravte podobné krátké seznámení s jiným živočichem, který patří do stejného ekosystému jako vydra.

2. Význam dvojic slov v Michalově tabulce vysvětlíte jejich užitím ve větách.

výška (vysoko)	vížka (malá věž)
vyje (vlk, pes)	vije (plete věnečky)
vyla (vlčice)	vila (rodinný dům)
výt (skučet)	vít (plést věnečky, jméno Vít)
výskat (radostně křičet)	vískat (probírat se ve vlasech)
výr (druh sovy)	vír (točivý pohyb, např. ve vodě)
výří (patřící výrovi)	víří (prach)
vysel (nasel semínka)	visel (byl pověšený, např. obraz)

3. Z předcházející tabulky doplňte vhodná slova do vět.

Tatínek _____ semínka pórku. Na radnici je malá _____. V noci jsme zaslechli v horách _____ vlky. Spadané listí se ve větru _____. Na věšáku _____ kabát. Děti začaly při hře radostně _____. V lese jsme našli _____ pířka. Maruška začala _____ věneček z pampelišek. Jaká je _____ hory Sněžky? Rodinnému domu se říká _____. Babička začala _____ vnučka ve vlasech. Na vodě se vytvořil vodní _____.

a) Najděte slova s předložkami.

8. VYJMENOVANÁ SLOVA PO P, S, V – OPAKOVÁNÍ

1. Oskar tentokrát vybral dětem jiné kartičky se slovy. Doplňte do nich *i, í/y, ý* a pravopis zdůvodněte.

vyv_šenina op_lit p_tlovina s_pka s_tit se
 p_šnit se náv_k s_nek p_lový obv_klý
 s_řka v_ška přep_ch nas_cenost zap_chnul
 p_chá s_pač s_řovina s_novec p_tlíček

a) Jeden z dvojice vybere slovo, druhý hledá slovo s ním příbuzné.

Př.: vyvýšenina – výška

2. Doplňte *i, í/y, ý* a cvičení napište.

Rozsv_tit lampu, v_padat jako v_žle, odp_kat si trest, kl_dně us_nat, uv_dět v_dří mládě, pros_vat p_sek, v_soká v_žka, nev_zp_tatelný p_tlák, rozv_řit prach, v_strašený Pep_k, nas_tit se s_rem, os_kové l_stí, v_p_t l_monádu, zab_vat se v_barvováním, v_datný l_ják, rozvzl_kaný s_náček, v_pěstovat tul_pány, V_tkův časop_s.

a) U sloves vyznačte předpony.

3. Vypište z vyjmenovaných slov po P, S, V:

a) názvy živočichů a seřadte je podle abecedy,

b) slova, ze kterých můžete vytvořit přídavná jména (př.: pýcha – pyšný),

c) slova, ze kterých pomocí předpon vytvoříte slova příbuzná (př.: výt – zavýt).

4. Ve Slovníku spisovné češtiny vyhledejte význam obtížnějších slov s *i/í* po V a všimněte si, jak se správně píší. Které slovo je na obrázku?

vidět viklat se viset visutý vinout zavilý

5. Doplňte *vi, ví/vy, vý*, cvičení napište.

Za_nout, _chřice, _jmenovat, _kon, _čistit, _šňová, _jít, _učený, _nikající, _ník, _dlička, _počítat, _let, _nohrad, _měnit, _pnout, _běr, _tat, _sledek, _sací zámek, _chod, _klat, _lovit, _krmit, _nořit, _čko, _držet, _dech, _hlídka, _dět.

6. Diktát.

V sobotu si vyjedeme na výlet do Litomyšle a Vysokého Mýta. Jsou to starobylá města. V centru měst jsou významné památky. Na okrajích vyrostla nová sídliště. Obyvatelé využívají kina, divadla, bazény a další kulturní, sportovní a oddychová zařízení. Příště se vydáme do blízkého pískovcového skalního města a na zámek Nové Hrady.

9. VYJMENOVANÁ SLOVA PO Z

1. Lenka vyhledala přísloví se slovy s *i, í/y, ý* po *Z*. Najděte tato slova a zkuste přísloví vysvětlit.

Jak se do lesa volá, tak se z lesa ozývá.

Co můžeš udělat dnes, neodkládej na zítřek.

a) Řekněte celou řadu vyjmenovaných slov po *Z*.

! Vyjmenovaná slova po *Z*:
• brzy, jazyk, nazývat (se), Ruzyně.

b) Ke každému vyjmenovanému slovu zkuste říkat slova příbuzná.

2. Význam dvojic slov v Michalově tabulce vysvětlete jejich užitím ve větách.

brzy (časně)

nazývat se (jmenovat se)

brzičko (přípona -ičko)

zívat (při únavě)

3. Rozhodněte, jaké *i, í/y, ý* doplníte do slov.

Cizí jaz__k, v__z__vat na souboj, barevný podz__m, vstávat brz__, jaz__kový kurz, malý voz__k, z__skat zkušenosti, jaz__ček vah, nízká z__dka, ruz__ňská ulice, Z__na a Z__ta, vrať se brz__čko, začít z__vat, ob__vatel Ruz__ně, mlsný jaz__ček, hlas__tě se oz__val, cizozaz__čný slovník, z__tra a poz__tří.

4. Přečtěte si text o našem největším letišti. Doplněte do slov *i, í/y, ý* a pravopis zdůvodněte.

Největší letiště v České republice je v Praze-Ruz__ni. Naz__vá se podle našeho b__valého prezidenta Václava Havla. V letištní hale b__vá hodně l__dí, kteří cestují do celého světa. Proto zde uv__díte mnoho ob__vatel z různých zemí v nezv__klém oblečení a usl__šíte je mluvit mnoha cizími jaz__ky. Letiště je m__sto setkávání kultur z celého světa.

a) K vyznačeným slovům řekněte slova protikladná.

b) Víte, co dělá pilot a co letuška?

10. PSANÍ *i, í/y, ý* PO *F*

1. V češtině existuje jen málo slov s *y, ý* po *F*. Většinou jsou cizího původu. Ve Slovníku spisovné češtiny vyhledejte význam slov, jejichž pravopis si musíme pamatovat. Které slovo je na obrázku?

fyzika

fyzikální

fyzický

fyziologie

11. VYJMENOVANÁ SLOVA – OPAKOVÁNÍ

1. Lenka s Michalem soutěžili, kdo najde na obrázku více vyjmenovaných slov nebo slov s nimi příbuzných. Lenka jich našla devět a Michal sedm. Kolik jich dokážete najít vy?

a) Podle obrázku vymyslete krátký příběh.

2. Odstraňte závorky, rozhodněte, jak správně napsat slova, doplňte *i, í/y, ý*.

(Roz)b__tá z__dka, (po)sb__raný p__l, (nad)ruz__ňským letištem, (roz)pl__nout se na jaz__ku, (pod)v__sokou v__žkou, (ob)v__kle nesl__ší, (od)hánět hm__z, (ne)m__lý om__l, (u)v__dřího ob__dlí, (ob)l__bit si f__ziku, (z)tropit pov__k, (u)kl__dil m__stnost, (na)l__breckém s__dlišti, (za)p__kat Zb__ška, (u)s__ná (u)telev__ze, (po)s__paná s__lnice, (roz)v__řené m__šlenky, (u)s__chající f__alka.

3. Přečtěte si pranostiky, doplňte do nich *i, í/y, ý* a zkuste je vysvětlit.

Přijede-li Martin na b__lém koni, metel__ce za metel__cí se honí.

Když se v l__stopadu hvězdy třp__tí, mrazy se brz__uchytí.

Sníh na svatou Kateřinu věští v__soké ob__lí.

Na svatého M__kuláše už je z__ma celá naše.

Po studeném pros__nci b__vá úrodný rok.

a) Ve dvojicích zjistěte, ke kterým dnům se některé pranostiky vážou.

b) Řekněte slova souznačná ke slovům *metelice, třpytí se, studeném*.

4. Zopakujte si psaní *i, í/y, ý* ve vlastních jménech osobních a místních.

B__šice, V__t, Z__kmund, Přib__slav, Bab__ce, Křesom__sl, B__střice, V__tkovice, L__bereg, L__sice, Kob__lisy, M__rov, Kob__lí, Nezam__slice, P__sek, M__dlovary, Přem__slovice, B__lovec, S__chrov, V__kýřovice, Dav__d, V__škov, Tepl__ce, Přep__chy, L__půvka, Hrab__ně, Ludm__la.

a) Slova, u kterých si nejste jistí jejich pravopisem, vyhledejte např. v kalendáři, v seznamu poštovních směrovacích čísel nebo v autoatlasu.

5. Najděte sýkorce cestu ke krmítku. Je to ta, která je napsaná bez chyby.

6. Doplňte *i, í/y, ý* a určete slovní druhy.

Přem__šet, sv__tit, kdyb__, jaz__ček, Rob__n, s__rovinka, M__rka, v__řit, ml__nice, v__v__šenina, s__novec, Přem__sl, nap__chnout, spol__kat, ab__, klop__tnout, m__chačka, v__krojit, b__dlišť, nas__pat, m__dlinky, prom__tat, kv__tí, klav__r, l__tkový, z__vat, násob__lka, zas__knout, v__skočit.

a) Vyhledejte slova s předponami a vymyslete k nim jiné předpony tak, aby slova měla význam.

7. Doplňte do slov *i, í/y, ý* a říkejte další slova souřadná.

šlep__š (l__n) zm__je (hlem__žd') m__šice (kob__lka) sv__šť

f__alka (tul__pán) (dobrom__sl) (petrkl__č) (bab__ka) (os__ka)

m__dla (lep__dla) m__sky (žv__kačky) v__dl__čky p__tle

V__tek (Zb__něk) (S__mona) (M__lena) (Pep__k) (Kam__l) (M__rek)

a) Ke slovům v každé pastelce řekněte nadřazené slovo.

b) Slova ve druhé pastelce přečtěte v abecedním pořadí.

c) Slova ve třetí pastelce řekněte v jednotném čísle.

8. Doplňte do slov *i, í/y, ý* a cvičení napište.

Mus__me nechat v__měnit v__p__nač na zdi. Budeš m__t v__sledky správně? Kup m__nové prav__tko. Slyšeli jsme l__tostivý vzl__kot. Netop__r v__létá až v podvečer. Nechej uml__t kávu. Hb__tá v__dra zm__zela pod hladinou a za chv__li se zase v__nořila. Otesánek neb__l nikdy dost nas__cený. Mám v úm__slu zhlédnout f__lm. Naše andulka má rozb__té b__délko.

9. Přečtěte vhodné dvojice slov. Zkuste doplnit *i, í/y, ý* do obtížnějších slov. Pokud si nejste jistí, použijte Slovník spisovné češtiny.

rozv__nutý	m__s	složité	s__gnál	v__sutá	židle
objevený	člověk	známá	bab__ka	teplé	m__nistr
starob__lé	p__ré	z__mní	s__mfonie	rozv__klaná	lanovka
zav__lý	koberec	v__slaný	ol__mpiáda	známý	p__líř
jablečné	p__ramidy	vel__ká	lab__rint	mostní	p__žamo

SLOHOVÁ CVIČENÍ – TELEFONICKÝ ROZHOVOR

1. Přečtěte si telefonický rozhovor a přemýšlejte o tom, proč došlo k nedorozumění.

Telefonní omyl (D. Fischerová)

„Haló, haló! Je tam Emil?“

„Jaký Emil? To je omyl!“

„Cože? Že se Emil nemyl?“

„Říkám, že tu není Emil!“

„On si Emil něco zlomil?“

„Tady žádný Emil nebyl!“

„Co to slyším? Emil zlobil?“

„Dejte pokoj, prosím vás!“

Já už na vás nemám čas!“

„Tak Emila pozdravujte!“

Zítra budu volat zas!“

a) Naučte se rozhovor ve dvojici a zahrajte ho spolužákům.

b) Zdůvodněte pravopis všech *i, í/y, ý* po obojetných souhláskách.

2. Napište si, jak postupujeme při telefonování. Porovnejte svůj postup s ostatními.

! Když někomu telefonujeme, vždy pozdravíme, představíme se, sdělíme svou informaci a rozloučíme se.

3. Ve dvojici si připravte vybraný telefonický rozhovor.

a) Potřebujete zavolat do knihovny, zda by vám mohli prodloužit výpůjčku knihy Jaroslava Foglara Hoši od Bobří řeky.

b) Rodiče vám dali za úkol zatelefonovat dědečkovi, že o víkendu nemůžete přijet, protože maminka má službu v nemocnici, ale že přijedete příští sobotu.

c) Chcete zavolat jednomu z rodičů, že se zastavíte odpoledne s úkoly u nemocného spolužáka / nemocné spolužačky, vysvětlíte mu/jí učivo a zahrajete si s ním / s ní šachy. Domů se vrátíte do 18 hodin.

4. Víte, kam se dovoláte, když vytočíte telefonní čísla 112, 150, 155, 158?

5. Víte, co je Linka bezpečí a k čemu slouží?

a) Přemýšlejte o tom, s jakými problémy se můžete obrátit na Linku bezpečí. Nakreslete k tomu ve třídě obrázky, vystříhnete je a vytvoříte z nich koláž. Zjistíte číslo Linky bezpečí a napíšete ho viditelně na svou koláž.

V. SLOVNÍ DRUHY

1. Přečtěte si báseň a řekněte svými slovy, o čem vypráví.

Prosinec (V. Fischer)

Prosinec zrní vyprosí
pro sýkory a pro kosy.
Prosinec není lakomý,
nadílí dárky pod stromy.

Prosinec v zimě na Vánoce
oslaví nejhezčí den v roce
a pak je konec. Ani krok.
Šťastný, veselý nový rok.

a) U slov v první sloce určete slovní druhy. Víte, která slova jsou ohebná a která neohebná? Dokážete vysvětlit, proč jim tak říkáme?

! Každé slovo patří zpravidla k jednomu slovnímu druhu.

• Slova ohebná jsou ta, která mohou měnit svůj tvar.

Podstatná jména, přídavná jména, zájmena a číslovky se skloňují (prosinec – prosince, veselý – veselého).

Slovesa se časují (vyprosí – vyprosíš).

Príslovce, předložky, spojky, částice a citoslovce se nedají skloňovat ani časovat. Jsou to slova neohebná (pak, pro, a, ...).

b) U každého slova ve druhé sloce určete, zda je ohebné, nebo neohebné.

c) Poslechněte si píseň Z. Svěráka a J. Uhlíře Prosinec. Zaspívejte si ji.

2. Prohlédněte si Lenčinu tabulku slovních druhů. Pak je sami vyjmenujte.

		Přehled slovních druhů
I. Slova ohebná	skloňují se	1. Podstatná jména – názvy osob, zvířat, věcí, vlastností a dějů (otec, pes, hůl, radost, sportování, ...)
		2. Přídavná jména – vlastnosti osob, zvířat a věcí (Jaký? Který? Čí?) (milý, rybí, ...)
		3. Zájmena – zastupují názvy osob, zvířat a věcí nebo na ně ukazují (ten, ona, se, ...)
		4. Číslovky – vyjadřují počet nebo pořadí (tři, druhý, pětkrát, ...)
	časují se	5. Slovesa – vyjadřují činnosti a děje (skáče, prší, ...)
II. Slova neohebná		6. Příslivce – odpovídají na otázky Kde? Kam? Kdy? Jak? (dnes, už, ...)
		7. Předložky – stojí před jmény (u, ve, k, ...)
		8. Spojky – spojují věty nebo slova (a, i, ale, ...)
		9. Částice – uvozují samostatné věty (ať, kéž, ...)
		10. Citoslovce – vyjadřují pocity, výzvy nebo označují zvuky (au, bú, ...)

3. Doplňte do slov i, í/y, ý a určete u nich slovní druhy.

Nabl__skaný automob__l, zám__kat b__t, pob__vat u V__tka v Kob__lisích, v__savač a m__čka, m__ze s__dlišťe, Al__ce i Zb__něk, pečl__vě se l__čit, v__b__lený b__t, hb__tá op__ce, v__padat zam__šleně, L__sá hora, chm__ří z pampel__šek, b__t brz__u Kam__la, v__l__zat m__sku.

a) Seřad'te vlastní jména podle abecedy.

b) Cvičení napište a barevně rozlište slova ohebná a neohebná.

4. Lenka si neví rady, jak doplnit tabulku vhodnými příbuznými slovy podle daných slovních druhů. Poradíte jí? Pomoci si můžete užitím některých předpon či přípon.

Podstatné jméno	Přídavné jméno	Sloveso	Příslivce
učitel	naučený	vyučit	učeně
	lstivý		
		uhladit	
hra			
			voňavě

5. Do vět ze známé pohádky vymyslete vhodné slovo místo číslice, která označuje pořadí slovního druhu v Lenčině tabulce na str. 40.

Káča velice ráda **5**. Večer **7** vesnické tancovačce pro ni ale žádný mládenec nepřišel. Káča byla moc **2**. Řekla proto, že by tancovala třeba s **4**. V tu chvíli se objevil krásný myslivce **8** požádal ji **7** tanec. Káča s **3** tancovala celý večer. **1** ji vůbec nebolely, zato myslivce ano. Přál si, **8** už hudba přestala hrát a on si mohl **5**.

a) Víte, jak se tato pohádka jmenuje?

b) Kdo byl ve skutečnosti myslivce?

6. Doplňte do slov i, í/y, ý, pravopis zdůvodněte a cvičení napište.

Hb__tý Kam__l, pl__nový vaříč, l__skový keř, nam__šlená dívka, jaz__ková příručka, z__vající žák, v__soké m__tné, kl__katá pěšinka, ob__tný přívěs, nas__cené dítě, v__cv__čený pes, ochm__řené kuřátko, b__čí zápasy, km__nová polévka, nezv__klý pokrm, b__lková poleva, nev__nný člověk.

a) Ke každému přídavnému jménu řekněte podstatné jméno s ním příbuzné.

Př.: hbitý – hbitost

7. Nahrad'te číslice ve slovech číslovkami a věty přečtěte.

Me**2**dice us**0** v dou**5**i. U **100**lu **100**jí židle. Vys**3**hni **7**ikrásku. Uše**3**li si o**5** hodně peněz. Ča**100** jezdíme lyžovat do Krkonoš na Me**2**dín. U**3** dnes dobře prach ze **100**lu. V bys**3**ně jsme spa**3**li pstruhy.

a) Ve dvojicích zkuste vymyslet podobné věty s číslovkami.

8. Najděte ve slovech schované číslovky.

Z oka jí skanula slza. Stolař vyrábí stoly a jiný nábytek. Sestřina teta bydlí v Častolovicích. Vrať se brzy zpět. V cirkuse cvičili medvědi. Natří dveře bílou barvou. Neposmívej se ostatním! Dáša zahrnuje na konci ulice doleva.

9. Určete slovní druhy a všimněte si psaní **ú** v některých slovech.

Krátké, iglú, vrkú, trojúhelník, dobře, můj, túje, cvičit, bú, zútulnit, ocún, moče, zúčastnit se, ať, šedesát, tú, kéž, do, i, milá, prásk, neúcta, nebo, trubadúr, hú, ve.

V citoslovcích (*vrkú*) a v některých slovech cizího původu (*iglú*) píšeme dlouhé **ú** i uprostřed nebo na konci slova. Psaní těchto slov si musíme pamatovat. Dlouhé **ú** píšeme také po předponě (*neúplný, zútulnit*) a ve složených slovech (*trojúhelník = troj + úhelník*).

a) Ve Slovníku spisovné češtiny vyhledejte význam slov, která neznáte.

10. Prohlédněte si obrázek a tvořte k němu vhodné věty. U slov ve větách určete slovní druhy.

a) Ve skupinách запиšte několik vět, v nichž použijete všechny slovní druhy.

11. Hra – Číselné šifry.

Každá číslice zastupuje jeden slovní druh. Žáci si připraví na lístečky různé kombinace číslic 1–10, které zastupují dané slovní druhy se znaménkem (tečkou, otazníkem, vykřičníkem) na konci. Pak se rozdělí na skupiny. Každá skupina si vylosuje kartičku a snaží se k šifře vymyslet vhodnou větu. Šifry by neměly být nesmyslně sestavené ani příliš složité. Př.: **315**. Náš Ota spí.

12. Diktát.

Na začátku prosince pravidelně pomáháme s mikulášskou nadílkou v blízkém dětském domově. Zbyněk je vysoký. Převlékne se za Mikuláše. Lenka je nejmilejší. Bude krásný anděl. Oblékne si bílé šaty a na čelo si připevní čelenku s velikou třpytivou hvězdou. Michal bude dělat čertíka. Ponese pytel a staré vidle. V domově bude opět veselo. Zacinká zvoneček a děti zavýskají radostí. Z dárků se vždy velice radují.

13. Přečtete si rozpočítadlo, které si Michal připravil na mikulášskou nadílku. Doplňte vhodná slova z nabídky tak, aby se verše rýmovaly.

Čertí rozpočítadlo

Starý čert a dva _____ (*kluci, čertíci, psi*)
sedí v pekle na lavici.

Hrají karty u _____ (*kotle, pece, školy*),
hádaří se ble, ble, ble!

Tahají se za _____ (*ruce, rohy, kožich*),
šlapají si na nohy.

Au, to bolí, to je _____ (*den, ráno, večer*),
kéž jde z kola právě* ten.

a) Ke každému slovnímu druhu (kromě příslovčí) najděte jedno slovo.

b) Vyhledejte v rozpočítadle všechna podstatná jména a slovesa.

c) Ke slovu *čert* vymyslete několik přídavných jmen, která popisují, jaký je. Na tabuli vytvořte společnou myšlenkovou mapu.

d) Rozpočítadlo napište a nakreslete k němu vlastní ilustraci.

14. Určete, která z možností v řádku vysvětluje význam rčení o čertech.

Nemaluj čerta na zeď!

Nekresli po zdi!

Nestraš, nepřivolávej neštěstí!

To nám byl čert dlužen.

To se nemělo stát.

Ať nám to zaplatí čert.

Kde tě čerti nosí?

Proč nedáváš pozor?

Kde jsi tak dlouho?

Šijí s ním všichni čerti.

Je neposedný.

Umí dobře šít.

a) Určete druhy vět.

b) Opište rčení z prvního sloupce. Určete slovní druh každého slova a označte ho číslicí podle pořadí slovního druhu v Lenčině přehledu.

c) Ve dvojicích vyhledejte jiná rčení o čertech.

15. Michal a Lenka dostali v nadílce bonbony. Mají si je rozdělit tak, že Lenka si vybere bonbony se slovy ohebnými a Michal se slovy neohebnými. Pomůžete jim úkol splnit?

a) Použijte některá slova ve větách. Ve skupinách vymyslete krátké vyprávění s využitím co nejvíce slov na bonbonech. Pak si své práce přečtete.

SLOHOVÁ CVIČENÍ – CHARAKTERISTIKA POSTAVY

1. Přečtěte si text a řekněte, kterou jeho část lze porovnat s obrázkem.

Čert

Čert je velký jako dospělý člověk. Na hlavě mu ale rostou rohy, místo chodidla má na jedné noze kopyto a vzadu pohazuje dlouhým ocasem. Má černý nebo černohnědý kožich, který může být buď řídký, hustý, nebo vypelichaný. Čert bývá špinavý, a pokud má nějaké oblečení, je ušmudlané a roztrhané.

Žije v pekle a vyskytuje se všude tam, kde někdo lže, krade a podvádí.

Čert nejraději lenoší, ale umí dělat čertoviny a čertit se. Velice rád také hraje karty, straší, dupá a huláká. Děsí a někdy i odnáší největší darebáky, pokud se ovšem ti darebáci nepolepší. Bojí se Lucifera, Káči a hodných lidí. Dokáže se přeměňovat na lidi (nejčastěji na myslivce) nebo na zvířata (kocoury, havrany), používá kouzelné věci a čaruje.

Nemá skoro žádné dobré vlastnosti. Je líný, hádavý, nechce se mýt a neudrzuje pořádek. Přátelí se s dalšími čerty a jinými bytostmi, např. s čarodějnicemi, hejkaly, skřítky a vodníky.

a) Ve kterém odstavci najdete odpověď na otázku:

- Jak čert vypadá?
- Kde se vyskytuje a kde žije?
- Co dělá?
- Jaké má dobré a špatné vlastnosti a s kým se přátelí?

! Při popisu osoby, pohádkové bytosti apod. popisujeme nejen **vnější vzhled** (veliký, špinavý, ...), ale také vnitřní, **povahové vlastnosti** (dobrota, lenost, ...). Tomuto druhu popisu říkáme **charakteristika postavy**.

b) Určete, která část textu popisuje vnější vzhled pohádkové bytosti a které části vystihují jeho vnitřní vlastnosti.

2. Ve dvojicích si vyberte některou známou pohádkovou postavu či bytost. Vypracujte charakteristiku postavy podle následující osnovy.

Název postavy či bytosti

1. Vnější vzhled	3. Co dělá
2. Kde žije	4. Vlastnosti a přátelé

a) Doplňte práci vhodnou ilustrací. Ze svých prací si ve třídě můžete vytvořit lexikon pohádkových postav a bytostí a postupně ho rozšiřovat o další práce.

VI. PODSTATNÁ JMÉNA

1. Zopakujte si, co jsou podstatná jména, a najděte jich několik v koledě.

Na Tři krále (M. Tetourová)

Na Tři krále za vesnicí
bloudí sněhem koledníci.
Šlapy – šlapy, šlápoty
pletou se jim do noty.

Ťuky, ťuky, už tu jsou,
šťěstí, zdraví vinšují.
Zpívá Pavel, Olda, Míra
– panímáma otevírá.

! Podstatná jména jsou **názvy osob** (učitel), **zvířat** (kočka), **věcí** (pastelka), **vlastností** (slušnost) a **dějů** (sněžení). Při jejich určování nám pomáhají zájmena ten, ta, to, ti, ty, ta.

a) Víte, jak se jmenují tři králové, o kterých je koleda?

b) Jak se v říkance jmenovali chlapi, kteří šli na koledu?

c) Ke kterému datu v kalendáři patří Tři králové?

d) Vysvětlíte slovo *vinšují*.

2. Lenka si připravila řady podstatných jmen. Oskar do každé řady přidal ještě jedno, které se do ní nehodí. Poznáte které a víte proč?

lékař	prodavačka	chlapec	sova	miminko
svetr	krejčí	panenka	židle	květina
chytrost	televize	pýcha	rychlost	píle
sýkora	medvěd	lenost	kapr	mravenec
psaní	počítání	vaření	povídání	zlost

a) Které slovo byste přidali do řady vy, aby se do ní hodilo?

3. Víte, ze které pohádky je následující úryvek?

Maruška se brodila sněhem a plakala. Bloudila lesem, měla hlad a třásla se zimou. Tu na vrcholu hory spatřila veliký oheň. Přišla blíž. Kolem ohně na dvanácti kamenech sedělo dvanáct mužů.

„Dobrý den, dobří lidé, nechte mě, prosím, ohřát a pak zase půjdu dál hledat jahody,“ zaprosila Maruška.

„Teď není čas na jahody, vždyť je sníh,“ pravil ten, který právě seděl na největším kameni.

„Ach, já vím. Ale macecha s mou sestrou Holenou mi tak přikázaly.“

(převyprávěl Michal Černík; upraveno)

a) Ke každému slovnímu druhu (kromě částic) najděte jedno slovo.

b) Vyhledejte podstatná jména a ukazujte si na ně vhodným zájmenem.

c) Vymyslete podstatná jména, která vyjadřují Maruščiny a Holeniny vlastnosti.

d) Řekněte souznačná slova ke slovům *plakala*, *třásla se*, *spatřila*, *přikázaly*.

1. ROD A ČÍSLO PODSTATNÝCH JMEN

1. Přečtěte si báseň. Najděte v ní podstatná jména.

Lakomá zima (M. Chudáček)

V čase plném blahopřání
přišlo zimě smutné psaní.
Od kohopak? Od zajíčků:
K čemupak je pro nás, paní,
Vaše bílé prostírání
pokaždé bez jídelníčku?

a) Pokuste se u vyznačených slov vysvětlit, co je rod a číslo podstatných jmen.

U podstatných jmen rozlišujeme **rod** mužský (*pán, strom*), ženský (*dívka*), střední (*dítě*) a **číslo** jednotné (*auto*) a množné (*auta*).

b) Určete rod a číslo i u ostatních podstatných jmen v básničce.

c) Vymyslete krátké přání spolužákovi k novému roku. Napište ho na lísteček. Neuvádějte ale, pro koho přání je. Pak se lístečky zamíchají a každý žák si vylosuje jedno přání. Přání si společně přečtete.

2. Přečtěte si text o tom, co je sníh. Doplněte do něj vhodná slova z nabídky.

Sníh je zvláštní forma _____ – pevného skupenství vody. Je tvořen ledovými _____, které jsou seskupeny do sněhových vloček. V přírodě vzniká v _____. Odtud se snáší k zemi. Na to se těší všechny _____. Hned vyrazí stavět sněhuláky, vytáhnou _____, boby a lyže.

Sníh může být ale také nebezpečný. Nejničivější je náhlý sesuv sněhu ze _____ – sněhová lavina. Podobný, ale méně nebezpečný jev pozorujeme na šikmých _____. Umisťují se na ně proto sněhové zábrany.

Sníh také ztěžuje náš _____ v něm. V terénu hrozí v hlubokém sněhu přecenění _____ a možné umrznutí. Silniční vozidla se na sněhové pokrývce hůře ovládají. Proto by řidiči měli mít vozidla se zimními pneumatikami a v obtížnějším terénu i se sněhovými _____.

Nabídka: sánky, ledu, děti, svahu, střeších, krystalky, sil, oblacích, řetězy, pohyb.

a) V prvním odstavci spočítejte věty. Rozlište věty jednoduché a souvětí.

b) Ve druhém odstavci vyhledejte přídavná jména.

c) Ve třetím odstavci najděte podstatná jména a určete u nich rod a číslo.

d) Víte, ve které jiné podobě se vyskytuje voda v přírodě?

e) Najděte v textu, jak může být sníh nebezpečný.

f) Vystříhnete si z papíru sněhové vločky. Na každou potom zavěste kartičku se slovem, které se hodí ke slovu *zima*.

3. Doplněte do slov *ě/je* a slova napište.

Kruhový ob _____ zd, přátelské ob _____ tí, nedělní ob _____ d, v _____ zd do dvora, ob _____ hnout hřiště, v _____ decký ob _____ v, ulomená v _____ tvička, ob _____ t překážku, ob _____ dnávka zboží, vysoké nap _____ tí, ob _____ m válce, cesta zp _____ t, vojenský ob _____ kt, sb _____ ratel známek, sv _____ tlá barva, p _____ stovat ocúny.

4. Oskar do každé řady podstatných jmen přidal slovo, které se tam nehodí. Poznáte které? Proč se slovo do řady nehodí?

jaro	leden	zima	léto	podzim
sníh	brusle	čepice	veselý	boty
pravítko	tužka	sešit	štětec	gumy
růže	kopretina	podběl	pampeliška	sněženka

a) Slova v každém sloupci přečtete v abecedním pořadí.

b) U podstatných jmen ve třetím řádku určete jejich rod.

5. Hbitě určujte slovní druhy následujících slov.

Cvičím, bunda, ve, ten, smutná, ale, kéž, pes, páty, sešity, prosí, do, a, dobře, uvařené, au, naše, ať, kap, troje, neúrodný, přehrady, píši, malý, hodně, můj, kreslíš, sedmero, cink, dům, trojúhelník, kolo, když, cizí, radost, tato, sněžení.

a) U podstatných jmen určete rod a číslo.

b) K přídavným jménům a příslovcím řekněte slova protikladná.

c) Vymyslete slova lichotivá a hanlivá ke slovům *pes*, *dům*.

6. Doplněte *i, í/y, ý* do podstatných jmen a říkejte je v množném čísle.

V _____ dra, příb _____ tek, S _____ chrov, jaz _____ k, kop _____ tko, v _____ dlička, b _____ lek, p _____ tel, b _____ da, l _____ tko, s _____ tko, V _____ tek, s _____ rovinka, ob _____ vatel, l _____ ška, B _____ lovec, b _____ střina, sv _____ tilna, Přem _____ sl, ml _____ nice, v _____ žka, p _____ rko, s _____ nek, s _____ korka, v _____ zkum, v _____ kup, m _____ šlenka, v _____ čko, zb _____ tek, um _____ vadlo, automob _____ l.

a) Přečtěte vlastní jména osobní a místní.

b) Najděte slovo, které je podřazené ke slovu *houba* a zároveň i ke slovu *živočich*. Jak takovému slovu říkáme?

c) Vymyslete jiná mnohoznačná slova.

d) Cvičení napište a podstatná jména barevně rozlište podle jejich rodu.

7. Vyřešte Michalovy přesmyčky názvů zimních sportovních potřeb.

SRUBLE

HEJKOKA

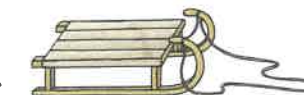
KYŇÁS

BYOB

KUP

a) Které z těchto potřeb patří k jednomu sportu?

b) Vyjmenujte jiné sportovní potřeby pro zimní období.

2. PÁD PODSTATNÝCH JMEN

1. Přečtěte si pozorně text a potom ho vyprávějte vlastními slovy.

Michal a Lenka dětem vyprávěli o **papouškovi**. Říkají mu Oskar. **Papoušek** je celý krásně barevný. Maminka **papouškovi** říká Lumpík, protože každou chvíli něco veselého vyvede. Oba sourozenci se o **papouška** starají společně, jak nejlépe dokážou. S **papouškem** někdy jezdí i na výlety s rodiči. Lenka si bez **papouška** nedokáže představit ani den. Když se jí někdy schválně schová, tak na něj volá: „**Papoušku!** Oskárku! Mám oříšek!“ Ty má Oskar moc rád. Tak vyletí ze své skrýše a sedne si Lence na rameno.

a) Dokončete věty. Z nabídky v závorce vyberte vhodné slovo.

Zvýrazněná slova jsou _____. (podstatná jména, přídavná jména)

Zvýrazněná slova jsou _____. (slova příbuzná, tvary téhož slova)

Podstatná jména se _____. (časují, skloňují)

Tvary podstatných jmen se mění _____. (podle pádů, podle osoby)

! Podstatná jména mění své tvary podle pádů. Říkáme, že se **skloňují**. V českém jazyce rozlišujeme **sedm pádů**. Pád zjistíme pomocí **pádové otázky**.

b) Máte také zvířecího kamaráda? Vyprávějte o něm spolužákům podobně jako Michal a Lenka. Použijte co nejvíce tvarů jednoho slova (např. Micka, pes, kocourek, ...).

2. Zopakujte si pádové otázky podle Lenčiny tabulky a pak je sami vyjmenujte.

Pády a pádové otázky		Číslo	
		jednotné	množné
1. pád	kdo? co?	papoušek	papoušci, papouškové
2. pád	(bez) koho? čeho?	papouška	papoušků
3. pád	(ke) komu? čemu?	papouškovi, papoušku	papouškům
4. pád	(vidím) koho? co?	papouška	papoušky
5. pád	Oslovujeme, voláme!	papoušku!	papoušci! papouškové!
6. pád	(o) kom? čem?	papouškovi, papoušku	papoušcích
7. pád	(s) kým? čím?	papouškem	papoušky

a) Určete v textu o Oskarovi pády zvýrazněných slov.

b) Ve dvojicích si vyberte podstatné jméno z textu. Jeden z dvojice ho zkusí skloňovat podle Lenčiny tabulky v čísle jednotném a druhý pak v čísle množném.

c) Určete pády jiných podstatných jmen z textu.

Př.: kdo? co? Lenka – p. 1.

3. Přečtěte si báseň. Najděte slova, která se v ní objevují v několika tvarech.

Dva moli (J. Balík)

Letěli dva moli
jednou kolem školy.
„Hola, koukni, škola,“
volá mol na mola.

Mluvnicka je nezajímá,
počty jim jdou špatně,
tak se radši zastavili
na chvíličku v šatně.

Studují tam rukavice,
čepice a šály.
O to, co se z vlny plete,
mají zájem stálý!

a) Najděte v básničce podstatná jména s předložkami a určete jejich pád pomocí pádových otázek.

b) Víte, proč se moli zajímali o věci z vlny?

c) Vyhledejte slova, která se rýmují.

d) Ve dvojicích vymyslete rýmy ke slovům *škola, čepice, šály*.

4. Podle obrázku vyprávějte, co se děje ve třídě. Zhodnoťte chování dětí.

a) K podstatným jménům na obrázku přidávejte různé předložky a určujte pád podstatných jmen.

b) Ve skupinách vymyslete věty o tom, jak to vypadá u vás ve třídě o přestávce.

5. Doplněte do podstatných jmen *i, í/y, ý* a rozhodněte, zda je v závorce předložka, nebo předpona.

(Ve)ml _ nici, (na)v _ svědčení, (do)m _ čky, (pod)l _ pou, (do)b _ tu, (o)b _ v dlí, (po)l _ žování, (před)v _ davost, (bez)pl _ nu, (o)s _ korkách, (roz)čep _ řenost, (s)mal _ nami, (vz)l _ kot, (na)m _ šlenost, (k)s _ nům, (s)pl _ vání, (v)m _ sce, (s)b _ linkami, (od)p _ s, (ob)v _ klost.

a) Cvičení napište a za každé podstatné jméno připište číslicí jeho pád.

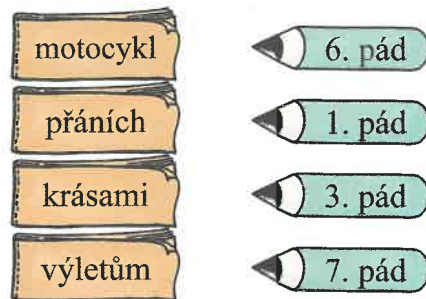
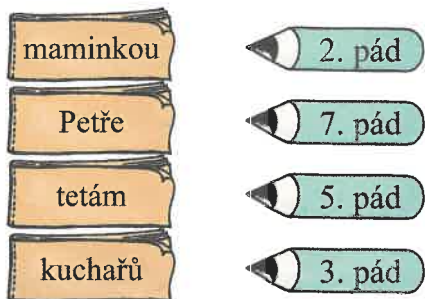
Př.: ve mlýnici – p. 6.

6. Hra – Doplněte všechny řádky.

Hráči mají proužek papíru s připravenými řádky, které jsou očíslované číslicemi pádů 1–7. Po třídě jsou rozmístěné kartičky s podstatnými jmény v různých pádech s předložkami (později i bez nich). Žáci je hledají. Nalezenou kartičku si přečtou a zapamatují si ji, vrátí se do lavice a zapíší slovo do příslušného řádku ke správnému pádu. Pokud najdou slovo v pádě, který již mají obsazený, musí hledat jinou kartičku. Úkolem je zaplnit všechny řádky na proužku papíru.

7. Přiřaďte k sobě bloček a tužku se správným číslem pádu.

a) Vymyslete další podstatná jména v daných pádech tak, aby se hodila do jednotlivých bločků.

8. Doplňte do vět slova ve správném čísle i pádě.

Na rybníku

Za (vesnice – č. j., p. 7.) je veselo. (Mráz – č. j., p. 1.) již zamkl (voda – č. j., p. 4.) v (rybník – č. j., p. 6.) na dva (západ – č. mn., p. 4.). (Led – č. j., p. 1.) je dostatečně pevný. (Dítě – č. mn., p. 1.) vyběhly z (chalupa – č. mn., p. 2.) a začaly se hned klouzat. Výskaly tam celé (dopoledne – č. j., p. 4.), než je (maminka – č. mn., p. 1.) zavolaly k (oběd – č. j., p. 3.). Odpoledne však ledovou (plocha – č. j., p. 4.) obsadili (chlapec – č. mn., p. 1.) s (hokejka – č. mn., p. 7.). Páni, to byla (hra – č. j., p. 1.)!

a) Řekněte slova opačná ke slovům *veselo*, *zamkl*, *pevný*.

9. Najděte v básni podstatná jména a určete u nich rod, číslo a pád.

Chumelí (P. Šulista)

Zmrzly tůně, zmrzly louže,
to to jede, to to klouže,
chumelí se čím dál víc,
sjezdovky jsou ze silnic.

U řeky je plno dětí,
kdo má brusle, na led letí
někdy rovnou ze školy,
když počasí dovolí.

a) Jeden z dvojice vybere z básně podstatné jméno a druhý určí jeho pád. Pak se žáci vystřídají.

b) Vymyslete rýmy ke slovům *tůně*, *jede*, *sjezdovky*.

c) Nakreslete k básni vlastní ilustraci.

10. Zkuste přiřadit části lidových písní správně k sobě.

Červená růžičko,
Prodal sedlák koně,
Sluníčko zachází za hory,
Stojí vrba košatá,
Na našem dvoře
Ten chlumecký zámek

plakal týden pro ně.
pasáci pečou brambory.
je pěkná růžička.
je za lesem.
rozdívej se.
na ní koza rohatá.

a) Ve větách určete slovní druhy.

b) Některou písničku si zazpívejte.

11. Převeďte slova v závorce do správného tvaru a určete jejich pád.

Když přijde Lenka ze (škola), převlékne se a jde si umýt (ruka). Co nejdříve si chce udělat domácí (úkol). Vytáhne z (batoh) sešity a učebnice. Dnes má úkol z (matematika). Doufá, že to zvládne bez (pomoc) Michala. Jemu jde (počítání) lépe. Opíše si první (příklad). Ten samý počítali v (hodina). Druhý je podobný a třetí také. (Výsledek) vždy pečlivě podtrhne podle (pravítko). S (výpočet) tentokrát neměla žádné (potíž). Samou (radost) se zatočila po (pokoj), až vystrašila (Oskar).

a) Vyhledejte v textu slovesa.

b) Ze kterého předmětu jsou pro vás úkoly nejjednodušší a ze kterého nejtěžší?

12. Odpovězte na Lenčiny otázky.

Ve kterém předmětu se učíte o naší zemi?

Do kterého předmětu si vezmete tepláky, tričko a tenisky?

Při kterém předmětu potřebujete vědět, co je to *cat* a *dog*?

Na který předmět jste si přinesli encyklopedii rostlin?

Pro který předmět máte v aktovce štětec?

Díky kterému předmětu víte, co je trojúhelník?

a) V každé otázce určete pád slova *předmět*.

13. Vyřešte Michalovy přesmyčky názvů některých školních předmětů.

MAMATITEKA

VĚTISLAVDA

VĚDOŘÍPRODA

LIGNAČTINA

14. Hra – Vymyslete co nejvíce slov.

Žáci vytvoří menší skupiny. Každá skupina dostane sadu kartiček. Žáci se potom společně snaží napsat na kartičky co nejvíce podstatných jmen vhodných k určitému zadanému slovu, např. *škola*. S napsanými slovy skupina pracuje podle dalších pokynů učitele (řadí je podle abecedy, třídí podle čísla či rodu podstatných jmen, převádí podstatná jména do daných pádů, používá slova ve větách podle pádu a čísla, které učitel zadá, apod.).

15. Diktát.

Máte rádi pohádky? Dlouhé zimní večery jsou pro ně jako stvořené. Často v nich vystupují pohádkové bytosti. Někdy lidem pomáhají a jindy zase škodí. Ale bát se jich nemusíme. Jsou totiž vymyšlené. V pohádce obvykle vítězí dobro nad zlem, pýchou a chamtivostí. Hrdiny jsou často obyčejní lidé. Maruška, Honza, mlynář či chasník. Pohádky jsou stále oblíbené.

SLOHOVÁ CVIČENÍ – VYPRÁVĚNÍ PŘÍBĚHU PODLE OBRÁZKOVÉ OSNOVY

1. Prohlédněte si obrázky a vyprávějte podle nich příběh, který se stal Michalovi při pobytu na horách.

- Vymyslete, jak by se příběh mohl jmenovat.
- Ke každému obrázku vymyslete nadpis.
- Podle takto sestavené osnovy příběh vyprávějte.

! Příběh vyprávíme postupně tak, jak se stal. Abychom na nic nezapomněli, můžeme si připravit osnovu vyprávění.

2. Vzpomeňte si na nějaký příběh, který se vám stal. Postupujte podobně jako v předchozím cvičení. Příběh si nakreslete do několika obrázků. K obrázkům vytvořte nadpisy a podle nich pak příběh vyprávějte.

3. Ve dvojicích připravte osnovu následujícího příběhu a vyprávějte ho.

4. Napište osnovu krátkého příběhu, který jste zhlédli, např. jednoho dílu z některého večerníčku. Pokud můžete, podívejte se na příběh ve třídě a pracujte ve skupinách.

VII. SKLOŇOVÁNÍ PODSTATNÝCH JMEN

1. Přečtěte si text, najděte v něm jednoslovná vlastní jména místní. Ke kterému slovnímu druhu patří?

Vltava je naše nejdelší řeka. Její tok dosahuje délky 433 km. Vltava pramení na Šumavě a vzniká soutokem Teplé a Studené Vltavy. U Nové Pece se rozlévá do širokého a dlouhého přehradního jezera Lipno. Řeka postupně protéká otevřenou krajinou i úzkými skalnatými údolími. Jejimi přítoky jsou další známé řeky, např. Lužnice, Sázava či Berounka. Během své cesty do Prahy vodu Vltavy zadržuje několik přehrad, např. Orlická, Kamýcká nebo Slapská. V Mělníku pak Vltava ústí do Labe, které dále protéká Německem a vlévá se do Severního moře.

- Vyhledejte v textu několik podstatných jmen a určete jejich rod, číslo a pád.
- Umíte vysvětlit slova *pramen*, *tok*, *soutok*, *přítok*, *ústí*?
- Zapívejte si píseň Široký, hluboký ty vltavský tůně (HV 4, str. 38).

2. Všimněte si, jak Michal a Lenka zapsali skloňování dvou podstatných jmen. Pozorujte, co se v nich při skloňování mění.

1. p. řeka	řeky
2. p. řeky	řek
3. p. řece	řekám
4. p. řeku	řeky
5. p. řeko!	řeky!
6. p. řece	řekách
7. p. řekou	řekami

1. p. jezero	jezera
2. p. jezera	jezer
3. p. jezeru	jezerům
4. p. jezero	jezera
5. p. jezero!	jezera!
6. p. jezeru	jezerech
7. p. jezerem	jezery

! Při skloňování podstatných jmen se mění jejich koncovky (*řeka*, *řeky*).

a) Dokážete zdůvodnit pravopis koncovky např. ve slově *Vltava* ve 2. p. č. j.?

! Pravopis koncovky podstatných jmen jsme si dosud neuměli odůvodnit. Abychom uměli koncovky nejen tvořit, ale i správně psát, naučíme se skloňovat podstatná jména podle jejich rodu a vzoru.

b) Najděte v textu jiná slova rodu ženského, která mají při skloňování stejné koncovky jako slovo *řeka*.

! Podstatná jména tvoří podle rodu a koncovek velké skupiny, které se skloňují stejně. Z každé skupiny bylo vybráno jedno slovo, které je vzorem, a podle něj se skloňují i ostatní slova z této skupiny.

c) Vyberte si z textu ve cv. 1 jedno podstatné jméno a skloňujte ho v čísle jednotném i množném. Tvary zapisujte a vyznačte v nich barevně koncovky.

! Vzory podstatných jmen:

- mužský rod – **pán, hrad, muž, stroj, předseda, soudce,**
- ženský rod – **žena, růže, píseň, kost,**
- střední rod – **město, moře, kuře, stavení.**

3. Podle přehledu vzorů zkuste určit, podle kterých vzorů by se měla skloňovat slova **řeka, jezero**. Srovnajte své uvažování s Lenčíným postupem.

Postup při určování vzoru podstatného jména

1. Určím rod podstatného jména, př.: *řeka* – rod ženský.
2. Řeknu si podstatné jméno v 1. pádě čísla jednotného a všimnu si jeho koncovky, př.: *řeka* – koncovka **a**.
3. Řeknu si podstatné jméno v jiném pádě, nejlépe ve 2. pádě čísla jednotného, a věnuji pozornost jeho koncovce, př.: *bez řeky* – koncovka **y**.
4. Srovnám koncovky daného podstatného jména s koncovkami vzorů podstatných jmen toho rodu, ke kterému podstatné jméno patří, př.: *řeka* – (*bez*) *řeky*: *žena* – (*bez*) *ženy*, *píseň* – (*bez*) *písně*,
růže – (*bez*) *růže*, *kost* – (*bez*) *kosti*.
5. Přiřadím podstatné jméno ke vzoru, který má stejné zakončení, př.: *řeka* – (*bez*) *řeky* jako *žena* – (*bez*) *ženy*.
6. Závěr: Podstatné jméno *řeka* je rodu ženského a skloňuje se podle vzoru *žena*.

4. Říkejte podstatná jména podle obrázků. Postupujte podle Lenčiny tabulky a zkuste určit vzor těchto slov.

a) U kterých podstatných jmen jste si nebyli jistí, ke kterému vzoru patří?

! U podstatných jmen rodu mužského zakončených souhláskou musíme rozlišovat, zda jde o rod mužský **životný** (vzory *pán, muž*), nebo **neživotný** (vzory *hrad, stroj*).

5. Prohlédněte si Michalovu tabulku a zkuste říci, co nám pomůže rozlišit životnost a neživotnost podstatných jmen rodu mužského.

1. p. č. j.	4. p. č. j.	vzor
břeh	břeh	hrad
měsíc	měsíc	stroj

1. p. č. j.	4. p. č. j.	vzor
jezevec	jezevce	muž
sysel	sysla	pán

! Podstatná jména **rodu mužského životného** mají v 1. a 4. pádě čísla jednotného různé tvary (*jezevec* – *jezevce*, *sysel* – *sysla*). Podstatná jména **rodu mužského neživotného** mají v 1. a 4. pádě čísla jednotného stejné tvary (*břeh* – *břeh*, *měsíc* – *měsíc*).

1. SKLOŇOVÁNÍ PODSTATNÝCH JMEN RODU STŘEDNÍHO

1. Přečtěte si text. Určete rod vyznačených slov.

Víte, co je pravěk? Pravěk zahrnuje jednu etapu vzniku a vývoje **lidstva**. Je to **označení** pro **období** dějin, ze kterého nemáme žádné písemné doklady. Dozvídáme se o něm jen na základě různých předmětů, které objevili vědci – archeologové. Získáváme tak obraz o tom, jak lidé žili, čím se živili, jaké nástroje používali. Víme, kdy již dokázali lovit mamuty nebo kdy začali obdělávat **pole** a živit se **zemědělstvím**. Z různých nálezů je známo, jaká **zvířata** v té době žila, jaké bylo **podnebí** v oblastech, kde lidé pobývali, a jak to ovlivňovalo jejich **živobyty**.

a) Najděte několik podstatných jmen rodu mužského a určete, zda jsou životná, nebo neživotná.

b) Znáte některá zvířata, která žila v období pravěku? Zkuste je nakreslit.

2. Vyjmenujte vzory podstatných jmen rodu středního.

! Podstatná jména rodu středního se skloňují podle vzorů:
• **město, moře, kuře, stavení.**

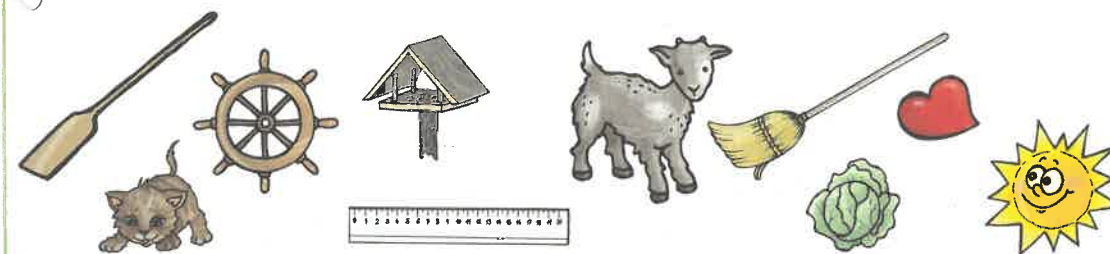
3. Prohlédněte si Lenčinu tabulku a zkuste podle ní určit vzor podstatných jmen, která jsou vyznačená ve cv. 1.

Zařazování podstatných jmen rodu středního ke vzorům

1. p. – koncovka -o	2. p. – koncovka -a	vzor město
1. p. – koncovka -e	2. p. – koncovka -e	vzor moře
1. p. – koncovka -e	2. p. – zakončen -ete	vzor kuře
1. p. – koncovka -í	2. p. – koncovka -í	vzor stavení

4. Pojmenujte obrázky a určete vzor podstatných jmen rodu středního.

5. Vymýšlejte ve dvojicích podstatná jména rodu středního a podle tabulky určete jejich vzor. Můžete použít Slovník spisovné češtiny. Slova a vzory zapisujte. Př.: pádlo – vzor město

6. Prohlédněte si Lenčinu tabulku a pak skloňujte vzory sami.

Skloňování vzorů podstatných jmen rodu středního					
číslo	pád	vzor			
jednotné	1.	město	moře	kuře	stavení
	2.	města	moře	kuřete	stavení
	3.	městu	moři	kuřeti	stavení
	4.	město	moře	kuře	stavení
	5.	město!	moře!	kuře!	stavení!
	6.	(o) městě (o) (jablku)	moři	kuřeti	stavení
	7.	městem	mořem	kuřetem	stavením
množné	1.	města	moře	kuřata	stavení
	2.	měst	moří (bez hřišť)	kuřat	stavení
	3.	městům	mořím	kuřatům	stavením
	4.	města	moře	kuřata	stavení
	5.	města!	moře!	kuřata!	stavení!
	6.	(o) městech (o) (jablkách, jablcích)	mořích	kuřatech	staveních
	7.	městy	moři	kuřaty	staveními

a) Podle přehledu skloňujte slova *křídlo, pole, kotě, topení* ve všech pádech v čísle jednotném i množném.

7. Doplněte do slov *i, í/y, ý* a cvičení napište.

Chm _ říčko, ob _ lí, s _ dliště, m _ šlení, kl _ šřata, l _ tko,
kop _ tka, v _ právnění, p _ skání, l _ šče, p _ skoviště, skl _ čko,
vzl _ kání, b _ dýlko, sv _ tání, v _ čka, ob _ dlí.

a) Určete vzor podstatných jmen a slova podle něj barevně rozlište.

b) Jedno slovo od každého vzoru skloňujte ve všech pádech.

8. Zdůvodněte pravopis slov a rozdělte je do tří skupin podle jejich významu.

v _ dra m _ š Zb _ něk s _ sel
Přem _ sl Kam _ la kob _ la
Vol _ ně Litom _ šl Al _ ce L _ berec
B _ lovec

a) Ke každé skupině vymyslete nadřazené slovo – podstatné jméno rodu středního.

VZOR MĚSTO

1. Přečtěte si text a vyprávějte ho vlastními slovy.

Teta Michala a Lenky bydlí na vesnici. Do **města** to nemá daleko. Často tam jezdí **autem** nebo na **kole**. Ráda se s Lenkou prochází po městě a vypráví jí o jeho historii. Teta Lucie zná hodně místních pověstí. Lenka ráda poslouchá ty o zdejším **strašidle**. Například jak jednou v noci místo strašení pomohlo chudému chasníkovi. Jeho kůň se s vozem zastavil uprostřed náměstí a nechtěl jít dál. Strašidlo mávlo rukama jako **křídly** a najednou se pod **kopytem** něco zablýsklo. Na zemi leželo několik zlatých dukátů.

a) Vysvětlete nebo vyhledejte význam slov *historie, chasník, dukát*.

b) Ve dvojicích najděte nějakou pověst z vašeho regionu. Pověsti si pak přečtěte.

c) Vyhledejte podstatná jména a určete jejich rod.

d) Určete vzor vyznačených podstatných jmen.

Podle vzoru **město** se skloňují podstatná jména rodu středního, která mají v 1. pádě čísla jednotného koncovku **-o** (*kolo, slovo*).

e) Jedno z vyznačených slov skloňujte v čísle jednotném i množném.

2. Na str. 56 si znovu prohlédněte skloňování podstatných jmen rodu středního podle vzoru *město* a všimněte si pravopisu koncovek. Pak říkejte tvary slov podle zadání.

pravítko (č. j., p. 3.) pádlo (č. mn., p. 7.) sítko (č. j., p. 6.)
 kořátko (č. mn., p. 7.) místo (č. j., p. 2.) víko (č. mn., p. 3.)
 srdíčko (č. mn., p. 2.) kino (č. j., p. 7.) vědro (č. mn., p. 5.)

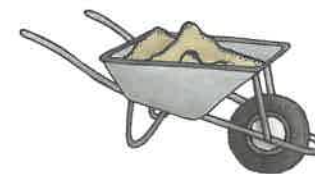
Pravopis podstatných jmen a jejich koncovek se řídí podle příslušných vzorů.

Vzor město je **tvrdý vzor**. V 7. pádě čísla množného se u podstatných jmen skloňovaných podle tohoto vzoru píše vždy **-y** (*koly, slovy*).

3. Vyznačená slova ze cv. 1 napište v 1. p. č. j. a pak v 7. p. č. mn. Víte, jak se v nespisovné řeči v tomto pádě chybuje? Př.: město – (s) městy

4. Slova v závorkách převed'te do správného tvaru.

V (kolečka) měli dělníci naložený písek. Proti (žihadlo) se můžeme bránit opatrností. Děti přiběhly k (auto). Sportovce píchalo v (lýtka). Na (pravítka) jsou měřítka. Sejdeme se naproti (kino). V (městečka) není tolik obchodů jako ve velkých městech. Přistoupil k (okno). Ptáci seděli na (bidýlka). O tvých (slova) budu přemýšlet.

VZOR MOŘE

1. Přečtěte si text a vyprávějte, jak to vypadá v okolí vašeho bydliště.

Michalův kamarád David bydlí na **sídlišti** na okraji města. Poblíž je **pole** a za ním les. Na poli rostlo obilí, ale nyní je holé a pod sněhem zůstalo jen **strniště**. Chlapci tam chodí s Davidovým pejskem. Má tam hodně místa na běhání.

Někdy zajdou také na blízké **hřiště**, kde se schází s dalšími kamarády. Na starém **parkovišti** je speciální dráha upravená pro jízdu na kole a místo s překážkami pro ty, co umí jezdit na skateboardu [*skejtboardu*]. To je něco pro Michala. Často si bere svůj skateboard a zkouší to, co vidí u jiných chlapců. Musí být ale opatrný, aby nedošlo ke zranění.

a) Najděte v textu všechna podstatná jména rodu středního.

Která z nich se skloňují podle vzoru *město*?

b) Určete vzor vyznačených podstatných jmen.

! Podle vzoru **moře** se skloňují podstatná jména rodu středního, která mají v 1. i 2. pádě čísla jednotného koncovku **-e/-ě** (*pole, hřiště*).

c) Nakreslete plánec okolí vašeho bydliště. Popište jej ostatním.

d) Připravte si ve dvojicích, jak se můžete chránit proti zraněním na kole či skateboardu.

2. Říkejte tvary slov podle zadání. Pomoci vám může tabulka na str. 56.

pole (č. j., p. 2.)	staveniště (č. j., p. 3.)	vejce (č. mn., p. 2.)
nebe (č. mn., p. 4.)	hlediště (č. mn., p. 6.)	srdce (č. j., p. 7.)
Labe (č. j., p. 7.)	kluziště (č. j., p. 4.)	citoslovce (č. mn., p. 3.)

! Vzor moře je **měkký vzor**. V koncovkách se u podstatných jmen skloňovaných podle tohoto vzoru píše vždy **-i/-í** (*poli, polích*).

3. Slova v závorkách převed'te do správného tvaru v jednotném i množném čísle.

Bez (srdce), u (ohniště), pro (hřiště), o (nebe), na (parkoviště), pod (schodiště), na (pole), u (letišť), pod (moře), za (tržiště), na (jeviště), po (Labe), s (pařeniště), k (bludiště), v (hlediště).

a) Vyhledejte některé informace o Labi. Jak se říká krajině v jeho okolí?

4. Doplňte *i, í/y, ý*, pravopis zdůvodněte a cvičení napište podle diktátu.

M__t nové b__dlišťe, s kol__, osedlat kob__lky sedl__, přem__šlet nad čísl__, v__letět k neb__, v__soké schodišťe, traktory na pol__, v__počítat s počítadl__, v__jet z parkovišťe, pod křídla __slep__ce, automob__l na s__dlišťi.

a) U podstatných jmen rodu středního určete vzor.

VZOR KUŘE

1. Přečtěte si text a rozlište věty jednoduché a souvětí.

Babička a dědeček našich **dvojčat** bydlí na venkově. Na jejich návštěvu se vždy moc těší. **Vnoučata** k nim jezdí ráda. Lenka se těší na kočku Míndu a Michal zase na fenku Ťapinku. Když s sebou vezmou i svého papouška, bývá ve stavení veselo. S přicházejícím jarem přibudou na dvoře **mlád'ata** – **koř'ata, štěňata, kuřata** a **hou-sata**. Lenka ráda chová chundelatá klubička v náručí. Michal raději pomáhá dědečkovi. Dědeček seká dřevo, Michal rovná polínka do koše a nosí je do kuchyně ke kamnům. Den dětem vždy uteče jako voda.

a) Najděte v textu podstatná jména rodu mužského a určete, zda jsou životná, nebo neživotná.

b) Vyhledejte podstatná jména rodu středního skloňovaná podle vzoru *město*.

c) Určete vzor vyznačených podstatných jmen.

! Podle vzoru **kuře** se skloňují podstatná jména rodu středního, která mají v 1. p. č. j. koncovku **-e/-ě** (*vnouče, kotě*) a ve 2. p. č. j. jsou zakončena **-ete/-ěte** (*vnoučete, kotěte*).

2. Na str. 56 si znovu prohlédněte skloňování podstatných jmen rodu středního podle vzoru *kuře*. Pak říkejte tvary slov podle zadání.

doupě (č. j., p. 7.)	slůně (č. j., p. 2.)	zvíře (č. mn., p. 3.)
koště (č. mn., p. 7.)	hříbě (č. mn., p. 6.)	klíště (č. j., p. 6.)
vnouče (č. j., p. 3.)	kůzle (č. mn., p. 2.)	dvojče (č. mn., p. 5.)

3. Pojmenujte mlád'ata na obrázcích. Vyberte si jedno a skloňujte ho v jednotném i v množném čísle.

4. Doplňte do slov *i, í/y, ý* a do vět správné tvary slov z nabídky.

Těšíme se na v__lety s horskými ____. Půjdeš s námi z__tra do ____? Pěšinka se v__nula mezi rozlehlými _____. Koupila jsem mam__nce krab__čku s voňavými _____. V zoo děti v__děly lvíci se třemi _____. V__m__sli větu s pěti _____. Na zdi v__sely hodiny s _____. Na nočním ____ se třp__tily hvězdy.

Nabídka: pole, slovo, kolo, lvíče, mýdlo, nebe, kyvadlo, divadlo.

a) U slov v nabídce určete jejich vzor.

b) Věty napište.

VZOR STAVENÍ

1. Přečtěte si o tom, kde Lenka a Michal bydlí. Vyprávějte o svém domově.

Bydlíme s rodiči v malém domku. V **přízemí** je chodba s šatnou. Potom vstoupíme do prostorné místnosti, která je kuchyní a obývacím pokojem zároveň. Kuchyňská linka je dostatečně veliká, aby se tam vešlo všechno **nádobí**, které k **vaření** a **stolování** potřebujeme. V obývací části máme sedací soupravu, televizi, stůl s počítačem, křeslo s lampičkou a knihovničku. Když se všichni sejdeme, každý tam má své **pohodlí**. Další pokoje jsou v **podkroví**. Do něj vede dřevěné schodiště se **zábradlím**. Máme tam svůj dětský pokoj a rodiče ložnici. Z oken máme krásný výhled do **okolí**.

a) Najděte podstatná jména s předložkou, určete jejich pád.

b) Určete vzor vyznačených podstatných jmen.

Podle vzoru **stavení** se skloňují podstatná jména rodu středního, která mají v 1. pádě čísla jednotného koncovku **-í** (*nádobí, přízemí*).

2. Na str. 56 si znovu prohlédněte skloňování podstatných jmen rodu středního podle vzoru *stavení* a všimněte si pravopisu koncovek. Pak říkejte tvary slov podle zadání.

topení (č. j., p. 6.)	oslovení (č. mn., p. 2.)	uhlí (č. j., p. 7.)
obydlí (č. mn., p. 7.)	cukroví (č. j., p. 4.)	zelí (č. j., p. 3.)
náměstí (č. j., p. 3.)	občerstvení (č. mn., p. 6.)	peří (č. j., p. 2.)

Vzor **stavení** je **měkký vzor**. Ve všech koncovkách podstatných jmen, která se skloňují podle tohoto vzoru, se píše vždy **-í** (*nádobím, přízemí*).

3. Doplněte do vět slova ve správném tvaru a cvičení napište.

K obědu jsme měli pečenou husu se (zelí). Čápi se brodili (rákosí). Na Vánoce jsme upekli několik druhů (cukroví). Svým (vyprávění) nás strýc vždy pobaví. Byli jsme v Praze v Divadle Na (Zábradlí). V hlubokých (údolí) bývá chladněji. Koše s (dříví) jsme odnesli ke kamnům. Volný čas rád trávím (čtení) časopisů nebo (sportování).

4. Vytvořte z daných sloves podstatná jména rodu středního.

Př.: psát – psaní

Psát, stříhat, čistit, prát, mluvit, hledat, zdobit, vysvětlit, sledovat, krájet, uklízet.

5. Určete vzor daných podstatných jmen.

Bruslení, křídlo, pravidlo, doupe, ohniště, kormidlo, pohoštění, veslo, dříví, bidlo, vyžle, sedlo, křoví, nebe, kluziště, vlče, srdce, kladívko, představení, jídlo, nebezpečí, chodidlo, koště, přísloví, vejce, žito, holoubě, číslo, poupě, koťátko, učení.

PODSTATNÁ JMÉNA RODU STŘEDNÍHO – OPAKOVÁNÍ

1. Podle obrázku říkejte podstatná jména rodu středního. Určujte jejich vzor.

a) Jeden žák vybere podle obrázku podstatné jméno rodu středního a určí, ve kterém čísle a pádě má být zapsáno. Druhý z dvojice řekne příslušný tvar slova a zapíše jej. Pak se v zadávání vystřídají.

2. Do známých přísloví a pořekadel doplňte vhodná slova. Určete jejich vzor.

Jedna vlaštovka _____ nedělá.

Jako bys nosil _____ do lesa.

_____ moudřejší večera.

Není růže bez _____.

Nové _____ dobře mete.

Není všechno _____, co se třpytí.

3. Doplněte *i, í/y, ý* do slov. Pravopis zdůvodněte a cvičení napište.

Mávat křídla ____, dole v přízem ____, tác s cukrov __ m, na modrém neb ____, za zrcadl ____, do pol ____, pram __ ce s vesl ____, m __ stnosti v podkrov ____, v __ tápět uhl __ m, rozb __ té nádob ____, otáčet kormidl ____, kyselé zel ____, pozor na kl __ št'ata, dlouhé údol ____, hlediště se sedadl ____, udělat si pohodl ____, dbát na zdrav __.

a) U podstatných jmen rodu středního určete jejich vzor.

4. Hra – Poznejte rod podstatného jména.

Žáci si v delším textu (např. z čítanky, encyklopedie, časopisu, novin, ...) vyhledají deset libovolných podstatných jmen a napíší je na jednotlivé lístečky ve tvaru, který je v textu. Na lavici je promíchají. Na pokyn se je snaží co nejrychleji roztrdit podle rodu. Kontrolu provede jiný žák. Pak se soubor opět promíchá, žáci se ve třídě přesunou k jiné lavici a pracují stejně s jiným souborem podstatných jmen.

5. Diktát.

Krabice s cukrovím, loďka s vesly, v pondělí, starobylé obydlí, knedlík se zelím, řídit se pravidly, mírné podnebí, koupelna s umývadly, umlít obilí, chlapani s koly, vysoké rákosí, bílé chmýří, na poli s obilím, přeskočit zábradlí, pod křesly, karty s čísly, parník na Labi, rozlehlé sídliště.

2. SKLOŇOVÁNÍ PODSTATNÝCH JMEN RODU ŽENSKÉHO

1. Přečtěte si, co si Lenka zapsala o pověstech. Určete rod vyznačených slov.

Pověst je vyprávění určité **události**, která se stala v dávné **době**. Část pověsti má pravdivý základ. Ale častým vyprávěním byl celek značně upraven a doplněn. Nejznámější **knihy** pověstí, které popisují události z české **historie**, se jmenuje Staré pověsti české. Je to dílo spisovatele Aloise Jiráska. V knize jsou pověsti O Čechovi, O Libuši, O Krokovi a jeho **dcerách**, Dívčí válka, O Křesomyslu a Horymírovi a další.

a) Najděte podstatná jména rodu středního a určete u nich číslo, pád a vzor.

b) Vyhledejte v textu, kdo je autor knihy Staré pověsti české.

c) Zjistěte, jak se jmenovaly Krokovy dcery.

2. Vyjmenujte vzory podstatných jmen rodu ženského.

! Podstatná jména rodu ženského se skloňují podle vzorů: **žena, růže, píseň, kost**.

3. Prohlédněte si Lenčinu tabulku a zkuste podle ní určit vzor podstatných jmen vyznačených ve cv. 1.

Zařazování podstatných jmen rodu ženského ke vzorům		
1. p. – koncovka -a	2. p. – koncovka -y	vzor žena
1. p. – koncovka -e	2. p. – koncovka -e	vzor růže
1. p. – zakončen souhláskou	2. p. – koncovka -e/-ě	vzor píseň
1. p. – zakončen souhláskou	2. p. – koncovka -i	vzor kost

4. Pojmenujte obrázky a zkuste určit vzor podstatných jmen.

a) Ke každému podstatnému jménu vymýšlejte vhodná přídavná jména.

5. Ve dvojicích vymýšlejte podstatná jména rodu ženského a podle tabulky zkuste určovat jejich vzor. Můžete použít Slovník spisovné češtiny. Slova a vzory zapisujte.

Př.: vana – vzor žena

6. Prohlédněte si Lenčinu tabulku a pak vzory skloňujte sami.

Skloňování vzorů podstatných jmen rodu ženského					
číslo	pád	vzor			
jednotné	1.	žena	růže	píseň	kost
	2.	ženy	růže	písně	kosti
	3.	ženě	růži	písní	kosti
	4.	ženu	růži	píseň	kost
	5.	ženo!	růže!	písní!	kosti!
	6.	(o) ženě	růži	písní	kosti
	7.	ženou	růží	písní	kostí
množné	1.	ženy	růže	písně	kosti
	2.	žen	růží	písní (ulic)	kostí
	3.	ženám	růžím	písním	kostem
	4.	ženy	růže	písně	kosti
	5.	ženy!	růže!	písně!	kosti!
	6.	(o) ženách	růžích	písních	kostech
	7.	ženami	růžemi	písněmi	kostmi

a) Podle přehledu skloňujte slova **včela, kůže, labuť, zlost** ve všech pádech v čísle jednotném i množném.

7. Doplněte do slov **i, í/y, ý** a cvičení napište.

Sv__čka, pl__nulost, m__ska, hb__tost, z__ma, telev__ze, třp__tka, v__heň, ul__ce, zm__je, las__čka, lav__ce, s__ň, s__tost, ob__vatelka, m__stnost, dochv__lnost, l__heň.

a) Určete vzory podstatných jmen a slova podle nich barevně rozlište.

b) Jedno slovo od každého vzoru skloňujte ve všech pádech.

8. Slova z nabídky doplňte do básně tak, aby se verše rýmovaly.

Klokaní koupání (L. Středa)

Klokan s bratry _____
šel se koupat do vany.
Dováděli v kupách _____,
každý krásně navoněný.

Nabídka: pěny, klokany, pohodu, koupelny.

Když vylezli z _____
– byl to pohled kouzelný –
zapomněli na _____,
vybírali z kapes vodu.

a) U podstatných jmen určete rod.

b) U podstatných jmen rodu ženského určete vzor.

c) Ve dvojicích napište co nejvíce slov s jinými předponami ke sloům **vylezli, vybírali, pohled, zapomněli**.

d) Báseň správně napište a nakreslete k ní vlastní ilustraci.

VZOR ŽENA

1. Přečtěte si Michalovo a Lenčino vyprávění o jejich rodině. Vyprávějte podobně o své rodině.

Naše **maminka** se jmenuje Jana a tatínek David. Rodiče maminky, tedy **babička** a dědeček, bydlí v jižních Čechách u Třeboně. Tatínkovi rodiče žijí v Praze. Maminka má **sestru** Lucii a bratra Pavla. Tatínek má dva bratry, Aleše a Marka, a jednu sestru, Helenu. Takže Michal s Lenkou mají několik **tet** a strýců. Jejich děti jsou Michalovi a Lenčini bratrance a sestřence. Když se sejdou všichni pohromadě, je jich opravdu hodně. Naposledy to bylo na **svatbě** tatínkovy sestry. Ta si za manžela vzala Angličana Toma. Společně s ním bydlí v Londýně.

a) Určete vzor vyznačených podstatných jmen.

Podle vzoru **žena** se skloňují podstatná jména rodu ženského, která mají v 1. pádě čísla jednotného koncovku **-a** (*rodina, teta*).

b) Jedno z vyznačených slov skloňujte v čísle jednotném i množném.

c) Najděte v textu, kde bydlí Michalovy babičky.

d) Víte, kdo je Tom a kde bydlí?

e) Jak se jmenují tatínkovi sourozenci?

f) Zaspívejte si píseň *Bratře Kubo* (HV 4, str. 34).

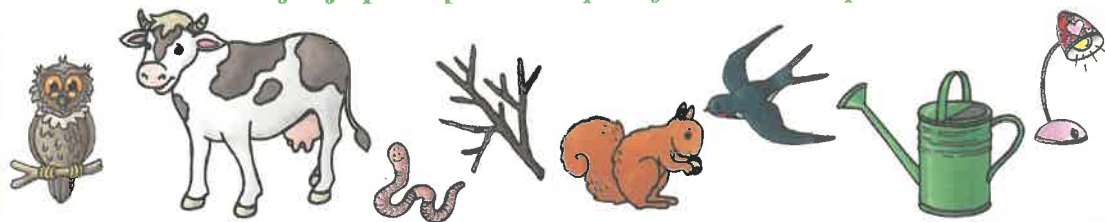

2. Na str. 63 si znovu prohlédněte skloňování podstatných jmen rodu ženského podle vzoru **žena** a všimněte si pravopisu koncovek. Pak říkejte tvary slov podle zadání.

mísa (č. j., p. 2.)	učitelka (č. j., p. 3.)	sova (č. mn., p. 2.)
tužka (č. mn., p. 4.)	Jana (č. mn., p. 5.)	žába (č. j., p. 7.)
koleda (č. mn., p. 7.)	škola (č. j., p. 4.)	žirafa (č. mn., p. 3.)

Vzor **žena** je **tvrdý vzor**. Ve 2. pádě čísla jednotného a v 1., 4. a 5. pádě čísla množného je v koncovkách vždy **-y** (*tety*). Jen v 7. pádě čísla množného je u podstatných jmen skloňovaných podle vzoru **žena** koncovka **-ami** (*tetami*).

3. Pojmenujte obrázky a určete podstatná jména, která se skloňují podle vzoru **žena**. Říkejte je postupně ve 2. p. č. j. a ve 4. a 7. p. č. mn.

VZOR RŮŽE

1. Přečtěte si, jak tráví neděli Michalova rodina. Vyprávějte o neděli u vás.

Neděle se tak prý jmenuje proto, že se nic nedělá. Ale opravdu nic neděláme? Možná jen **chvíli**. Rodiče si najdou **práci** vždycky. Můj tatínek s oblibou myje, čistí, leští a vysává naše auto. Maminka zase připravuje oběd a uklízí. My děti se často dopoledne díváme na **televizi** nebo sedíme na **židli** u počítače. Někdy však potřebuje maminka pomoci. Já nerad loupu **cibuli**, protože mi u toho vždy tečou slzy, ale oškrábat brambory mi nevádí. Moje sestra ráda pomáhá péct sladkosti, protože má ráda vůni vanilky a **skořice**. Odpoledne chodíme na výlety, sportujeme nebo navštěvujeme divadlo, kino či výstavu.

a) Kdo si myslíte, že o neděli vypráví?

b) Najděte v textu podstatná jména rodu ženského.

c) Určete vzor vyznačených podstatných jmen.

Podle vzoru **růže** se skloňují podstatná jména rodu ženského, která mají v 1. pádě čísla jednotného koncovku **-e** (*chvíle, neděle*).

d) Jedno z vyznačených slov skloňujte v čísle jednotném i množném.

e) Vyhledejte v textu slovesa. Říkejte je v čase minulém.

f) Napište ve dvojicích názvy jiných koření, která se používají v kuchyni při vaření. U každého určete rod.

2. Na str. 63 si znovu prohlédněte skloňování podstatných jmen rodu ženského podle vzoru **růže** a všimněte si pravopisu koncovek. Pak říkejte tvary slov podle zadání.

fazole (č. j., p. 3.)	udice (č. j., p. 6.)	koule (č. mn., p. 7.)
ulice (č. mn., p. 6.)	jeskyně (č. mn., p. 2.)	sklenice (č. j., p. 7.)
kůže (č. j., p. 7.)	země (č. j., p. 3.)	lavice (č. mn., p. 4.)

Vzor **růže** je **měkký vzor**. V koncovkách podstatných jmen skloňovaných podle tohoto vzoru je vždy **-i/-í** (*chvíli, s neděli, cibulemi*).

3. Z nabídky doplňte do vět slova ve správném tvaru.

Po pádu mám na hlavě _____. Na dvoře byla kuřata s několika _____. Po _____ přijde pondělí. Úkoly mám většinou hotové za _____. Lidé na celé _____ si přejí mír. Chlapci běhali po dešti mezi _____. Před _____ v dílně se vždy převléknu. Maminka mi vyprala novou _____.

Nabídka: neděle, slepice, boule, práce, košile, zeměkoule, chvíle, louže.

a) Cvičení napište a barevně podtrhněte koncovky doplněných podstatných jmen.

4. Doplňte do vět vhodná podstatná jména rodu ženského nebo středního.

Teď je vyučovací hodina, za chvíli bude _____. Teď je večer, za chvíli bude _____. Teď je neděle, brzy bude _____. Teď je zima, brzy bude _____.

5. Přečtěte si báseň a z nabídky doplňte slova tak, aby se verše rýmovaly.

Co má vodník pod pokličkou (P. Šrut)

Když je vody u _____ (mlýna, splavu, rybníka)
po krk nebo nad hlavu,
spěchá vodník do _____, (školy, řeky, hostince)
kde si za dvě kapří mince
koupí pěnu od _____: (piva, raka, vodnice)
prý mu velmi prospívá.
Pěnu denně mlsá _____. (lžící, lžičkou, venku)
Má ji doma pod pokličkou.

- Najděte v textu podstatná jména a určete jejich rod.
- U podstatných jmen rodu ženského určete také jejich vzor.
- Vymyslete slova souznačná ke slovům *hostinec*, *vodník*.
- Víte, jak asi vypadá *kapří mince*?
- Vymyslete rýmy ke slovům *vody*, *krk*, *koupí*.
- Napište přídavná jména, která se hodí ke slovu *vodník*. Vodníka nakreslete.

6. Složte správně přísloví a pořekadla o vodě a zkuste je vysvětlit.

Řeč se mluví,

Tichá voda

Každý rád nahání

břehy mele.

vodu na svůj mlýn.

voda teče.

7. Doplňte do slov *i*, *i/y*, *y*. U každého podstatného jména určete vzor.

V__dra (č. mn., p. 7.), běl__ce (č. j., p. 3.), ob__dlí (č. j., p. 4.), l__pa (č. j., p. 2.),
p__la (č. mn., p. 1.), m__dlo (č. mn., p. 7.), p__snička (č. mn., p. 7.), kob__la
(č. j., p. 2.), b__dýlko (č. mn., p. 7.), s__korka (č. mn., p. 7.), kl__ště (č. j., p. 6.),
M__roslava (č. j., p. 2.), s__dlišť (č. j., p. 3.), ml__nice (č. mn., p. 7.).

- Převeďte slova do tvaru podle zadání v závorce a cvičení napište.
- K některým slovům vymyslete vhodné přídavné jméno.

8. Najděte v Michalových a Lenčiných větách ukryté některé vzory podstatných jmen.

V tělocviku vedle mě stojí Přemysl.

Adéla mi venku řekla, že se mnou do kina nemůže.

Jindřich si maže na chléb máslo a marmeládu.

Náš strýc Adam oře pole traktorem.

VZOR PÍSEŇ

1. Přečtěte si báseň a najděte v ní nesmysly.

Na jabloni hrušky zrají (J. Kainar)

Na jabloni hrušky zrají,
na piano žáby hrají,
kočka píše úkoly,
kohoutek jde do školy,
ryba pije limonádu,
kráva nosí rohy vzadu,
kredenc tančí rejdovák,
husa krávkě šije frak.

Koník leze z fiatky,
vítr fouká pozpátky,
po obloze mráček běží,
běží, běží, až k té věži.
Jaká je ta věž?
Velká jak ta lež.

- Najděte v básni všechna podstatná jména.
- Určete vzor vyznačených podstatných jmen.

Podle vzoru píseň se skloňují podstatná jména rodu ženského, která jsou v 1. pádě čísla jednotného zakončena souhláskou (*věž*, *jabloň*) a ve 2. pádě čísla jednotného mají koncovku *-e* / *-ě* (*věže*, *jabloně*).

- Jedno z vyznačených slov skloňujte v čísle jednotném i množném.
- Vyhledejte v básni slova s předložkami.
- Ve skupinách se básně naučte nazpaměť.

2. Na str. 63 si znovu prohlédněte skloňování podstatných jmen rodu ženského podle vzoru píseň a všimněte si pravopisu koncovek. Pak říkejte tvary slov podle zadání.

báseň (č. mn., p. 3.)

koroptev (č. j., p. 6.)

tůň (č. mn., p. 7.)

labuť (č. mn., p. 7.)

hrušeň (č. mn., p. 2.)

mrkev (č. j., p. 3.)

větev (č. j., p. 3.)

hráz (č. j., p. 3.)

petržel (č. mn., p. 2.)

Vzor píseň je **měkký vzor**. V koncovkách podstatných jmen skloňovaných podle tohoto vzoru je vždy *-i* / *-í* (*hrázi*, *mrkví*).

3. Podle obrázků doplňte do vět vhodná slova.

Na _____ seděly dvě _____.

Mám rád dušený hrášek s _____.

Připravili jsme do _____ vodu na zalévání.

Řízky jsme smažili na _____.

V _____ je malinová šťáva.

Na stole byla mísa s _____.

U břehu plavaly kachny s _____.

VZOR KOST

1. Přečtěte si text a vyprávějte, kde jste byli naposledy na výletě.

Michal a Lenka letos s rodiči hodně cestují. Poznávají blíže naši **vlast**. Navštěvují zajímavá místa, města, hrady, zámky. Třeboň, Praha, Šumava, Houska, **Kost** a mnoho dalších míst. Podnikají výpravy do hor, k přehradám i k rybníkům. Lenka má **starost**, aby si vše zapamatovala. Proto si všude kupuje různé turistické vizitky, známky nebo pohlednice. Už má těchto věcí plnou krabici.

a) Určete vzor vyznačených podstatných jmen.

Podle vzoru **kost** se skloňují podstatná jména rodu ženského, která jsou v 1. pádě čísla jednotného zakončena souhláskou (*vlast, radost*) a ve 2. pádě čísla jednotného mají koncovku **-i** (*vlasti, radosti*).

b) Jedno z vyznačených slov skloňujte v čísle jednotném i množném.

c) Vyhledejte vlastní jména místní a najděte je na mapě.

d) Vypište ve dvojicích všechna podstatná jména rodu ženského a запиšte, podle kterého vzoru se skloňují.

2. Na str. 63 si znovu prohlédněte skloňování podstatných jmen rodu ženského podle vzoru *kost*. Říkejte tvary slov podle zadání.

bytost (č. j., p. 2.)	hrdost (č. mn., p. 2.)	bolest (č. mn., p. 7.)
radost (č. mn., p. 7.)	ves (č. j., p. 3.)	obuv (č. j., p. 4.)
řeč (č. j., p. 6.)	nemoc (č. j., p. 7.)	sůl (č. j., p. 2.)

Vzor **kost** je **měkký vzor**. V koncovkách podstatných jmen skloňovaných podle tohoto vzoru je vždy **-i/-í** (*solí, okolnosti*).

3. Která slova z nabídky byste podle zadání doplnili do tabulky?

Nabídka: moudrost, veselost, skromnost, hrabivost, truchlivost, pracovitost, namyšlenost, lenost, přejícnost, hloupost.

	Slovo souznačné	Slovo protikladné
pýcha		
chamtivost		
píle		
radost		
chytrost		

a) Určete vzor všech slov v nabídce.

b) Rozhodněte, které vlastnosti jsou kladné a které záporné.

PODSTATNÁ JMÉNA RODU ŽENSKÉHO – OPAKOVÁNÍ

1. Podle obrázku říkejte podstatná jména rodu ženského. Určujte jejich vzor.

2. Oskar dětem pomíchal kartičky, ale neví, jak je správně srovnat zpět. Ve skupinách si opište všechna slova na lístečky a seřaďte je podle vzorů.

a) Podstatná jména, která se skloňují podle vzoru *žena*, říkejte v 7. p. č. mn.

b) Podstatná jména, která se skloňují podle vzoru *růže*, říkejte ve 4. p. č. j.

c) Podstatná jména skloňovaná podle vzoru *píseň* seřaďte podle abecedy.

d) Z podstatných jmen skloňovaných podle vzoru *kost* tvořte přídavná jména.

3. Doplňte do slov chybějící souhlásku a pravopis zdůvodněte.

Schů__ka, prochá__ka, polé__ka, zahrá__ka, stu__ka, tru__ka, tla__ka, za__ka, Ka__ka, ta__ka, vý__ka, no__ka, hlí__ka, lo__ka, mří__ka, há__ka, Slá__ka, li__ka, žáro__ka, Ra__ka, roho__ka, bábo__ka, mi__ka.

a) Napište slova v 7. pádě čísla množného.

b) Ke každému slovu přidejte vhodné přídavné jméno.

c) Přemýšlejte, která slova mohou mít více významů.

4. Slova v závorkách převed'te do správného tvaru.

Rád se dívám na _____ (televize). Ve třídě jsou lavice se dvěma _____ (židle). Liška vždy vyhrála chytrými _____ (lest). Přijedete v _____ (neděle)? Zítřka nemusíme do _____ (škola). Dlouhou _____ (chvíle) si krátím čtením. Ke svačině mám koláč s _____ (broskev). Do _____ (mísa) nasyp mouku. Dědeček chodí o jedné _____ (hůl). Kdo má knihu s hezkými _____ (básnička)? U rybníka kvákaly _____ (žába). Nerozbij tác s plnými _____ (sklenice)! Maminka si do _____ (káva) dává cukr a mléko.

a) Určete pád slov s předložkami.

b) Rozlišujte druhy vět.

5. Přečtěte si pozorně báseň a zkuste vlastními slovy říci, o čem vypráví.

Bledule (V. Maršíček)

Nejdříve prst vystrčí,
zdali teplý vítr vane –
a pak sevře v náruči
slunce v mraku uschované.

V jeho teple začne kvést,
aby jako sněžná víla
bílým zvonkem zazvonila
jaru na počest.

a) V básni vyhledejte podstatná jména rodu středního a ženského a určete jejich číslo, pád a vzor.

b) Řekněte slova souznačná ke slovům *vane, sevře, zazvonila*.

c) Vyhledejte slova se slabikotvorným *r*.

d) V některých slovech v básni jsou schovaná jiná slova. Najdete některá?

Př.: vystrčí – trčí

e) Ve skupinách si připravte informace o některé z jarních květin.

6. Doplněte do slov *i, í/y, ý, pravopis zdůvodněte*.

P__tlíček s cukrov__m, starob__lé truhl__, na bl__zkém pol__, v__cházka
v neděl__, v__s__pat obil__, loďka s vesl__, kaps__ s kytičkam__, záhon
s mrkv__ a petržel__, sad s jabloněm__, b__t pěstn__, b__lé zel__, třp__t
na neb__, váz__ se sněženkam__, v__tr nad pol__, okol__ řeky Sázav__.

a) Cvičení napište a podstatná jména barevně rozlište podle jejich rodu.

7. Doplněte *i, í/y, ý* a slova v závorkách převed'te do správného tvaru.

Uhl__ z (Ostrava), v__let po (Labe), s__n se (sestry), cukrov__ od (Kamila),
přis__pat do (mísa), p__r na (pole), l__ška s (liščata), okol__ (ves), v__set na
(zeď), cv__čení s v__jmenovanými (slova), tal__ře s (třešně), nab__rat (lžičky),
knofl__ky na (košile), m__t b__t v (Přib__slav), p__šnit se (kola).

a) Znáte pohádku, ve které vystupuje liška s liščaty? Rozdělte si role a pohádku podle nich vyprávějte nebo ji zahrajte.

8. Hra – Poznejte vzor podstatného jména.

Žáci si připraví kartičky s obrázky vzorů podstatných jmen rodu středního a ženského. Na druhé straně je daný vzor napsán. Učitel říká vhodná podstatná jména, nebo je ukazuje na kartičkách. Žáci rozhodují, podle kterého vzoru se bude toto slovo skloňovat, a příslušnou kartičku (podle dohody s obrázkem, nebo vzorem) zvednou.

9. Diktát.

Na polích je stále ještě sníh. Slunce na nebi už ale hřeje silněji. Objevují se první výhonky trávy a ostrůvky se sněženkami. V údolích již na větvích jívky uvidíme kočičky. Kolem nich krouží první včely. Ptáci písničkami vítají blížící se jaro.

3. SKLOŇOVÁNÍ PODSTATNÝCH JMEN RODU MUŽSKÉHO

1. Přečtěte si úryvek z knihy *Já Baryk*. Určete rod vyznačených slov.

Tak už je **březen**, **měsíc** mžourání. V březnu přichází kdekdo k sobě a mžourá na **svět**. Například **jezevec**, **sysel** a **křeček**. **Zajíčci březňáčci** přestávají být slepi, začínají mžourat po okolí a nejde jim do hlavy, nač je země tak veliká, když mají tak krátké pacičky. Nu a u mě na **dvoře** se pod hromadou dřeva probere **jezek**. Celou zimu mě dráždil. Spal a vydával přitom stejně podezřelou vůni jako třeba **listonoš** nebo **kominík**.

(František Nepil: *Já Baryk*; il. Adolf Born)

a) U pěti podstatných jmen určete jejich rod, číslo, pád a vzor.

b) Vysvětlete, proč Baryk pojmenoval březen jako měsíc mžourání.

2. Vyjmenujte vzory podstatných jmen rodu mužského.

Podstatná jména rodu mužského se skloňují podle vzorů: **pán, hrad, muž, stroj, předseda, soudce**.

3. Prohlédněte si Lenčinu tabulku a zkuste podle ní určit vzor slov vyznačených ve cv. 1.

Zařazování podstatných jmen rodu mužského ke vzorům			
zakočení	1. p. č. j.	2. p. č. j.	vzor
souhláska	tvrdá/obojetná	-a	pán (živ.)
		-u (-a)	hrad (neživ.)
samohláska	měkká/obojetná	-e	muž (živ.)
		-e	stroj (neživ.)
samohláska		-y	předseda (živ.)
		-e	soudce (živ.)

4. Doplněte do slov *i, í/y, ý*. Cvičení napište a barevně rozlište, zda je podstatné jméno rodu mužského životného, nebo neživotného.

Pap__r, b__k, ml__nář, jaz__k, s__r, l__stopad, om__l, M__rek, náb__tek,
hm__zožravec, b__lek, m__šák, ob__vatel, V__šehrad, b__č, přežv__kavec,
p__r, s__novec, p__sek, Zb__něk, tal__ř, M__chal, v__tr.

a) K podstatným jménům zkuste přiřadit správný vzor.

5. Sestavte správně známá přísloví a pořekadla, zkuste je vysvětlit.

Starého psa	Nechval dne	Lepší vrabec v hrsti
než holub na střeše.	novým kouskům nenaučíš.	před večerem.

a) Určete rod podstatných jmen, případně jejich vzor.